

DOMOVINA

Upravništvo „Domovine“ v Ljubljani, Knaflova ulica 5

Uredništvo „Domovine“, Knaflova ulica 5/II., telefon 3122 do 3126

Izhaja vsak četrtek

Naročnina za tuzemstvo: četrtletno 9 Din, polletno 18 Din, celoletno 36 Din; za inozemstvo razen Amerike: četrtletno 12 Din, polletno 24 Din, celoletno 48 Din; Amerika letno 1 dolar. — Račun pošte hranilnice, podružnica v Ljubljani, št. 10.711.

Najbolj pereča vprašanja pred rešitvijo

Minister g. dr. Albert Kramer o pomenu novega občinskega zakona.

Koristi zložitve občin — Smernice za občinske volitve

Pomen zakona o občinah.

Narodno predstavništvo je v svojem letošnjem spomladanskem zasedanju spolnilo vrsto državnih upravnih zakonov s sprejemom novega zakona o podeželskih občinah. Z zakonom je storjen važen korak k izenačenju javnopravnih predpisov v naši državi, a zakon ima istočasno velik politični pomen, kar bo v znatni meri vplivalo na urediteljev našega nacionalnega življenja. Vsekakor je osnova občinskega zakona demokratična. Z uvedbo načela velike občine pa se je zakon prilagodil zahtevam časa in vedno bolj naraščajočemu obsegu samoupravnih poslov, ki jim more, ne da bi preobremenila svoje prebivalstvo, zadostiti le velika občina. Zato je zakon predvidel občino z najmanj 3000 prebivalci kot osnovno samoupravno ediničo. Tej ediniči je zakon prilagodil tudi vso občinsko upravo in odredil kot najnižje število občinskega odbora 24 odbornikov. Občine z manj kakor 3000 prebivalci dopušča zakon le kot izjemo, a za take občine dovoljuje tudi znižanje števila občinskih odbornikov na 18.

Zložitve malih občin v velike.

Za preosnovo majhnih občin v velike je zakon postavil rok, ki poteče z decembrom letošnjega leta. Do tega časa bi morale torej biti v vsej državi ustvarjene po sprijanju dosedanjih občin nove velike občine. Ta zadeva za mnoge kraje naše domovine ne bo težka. Na Hrvaškem, v Primorju, v Južni Srbiji, v Bosni in še drugod že sedaj prevladujejo velike občine. V primorski banovini, na primer obsega občina Imotski ves srez in vsa primorska banovina šteje 101 občino, torej preko 20 manj kakor na primer en sam srez naše dravske banovine, mursko-soboški.

Ze iz te primerjave vidimo, kako dalekosežne izpremembe bi se morale izvršiti pri osnovanju novih občin v dravski banovini, ako bi se na vsej črti moral izvesti princip občine z najmanj 3000 prebivalci. Kakor je na eni strani točno, da velik del občin v naši banovini, ki jih je 1038 in od katerih jih dobra polovica nima niti po 600 prebivalcev, skoraj živeti ne more, tako je na drugi strani resnično, da se v naši hriboviti ožji domovini z njeno zamotano gospodarsko zgradbo, z njenimi zelo izrazitimi krajevnimi običaji velika občina v smislu občinskega zakona ne da dosledno izvesti in da se je tu treba zateči k izjemi, ki jo v tem pogledu zakon dovoljuje. Zato moramo pri izvajanju zložitve občin upoštevati poleg gospodarskih in prometnih vidikov še prav posebno tudi razpoloženje in želje neposredno prizadetega prebivalstva.

Do veljave mora priti volja prebivalstva.

S tem važnim vprašanjem se je ponovno bavilo tudi vrhovno vodstvo naše stranke ter se je odločno postavilo na stališče, da se naj kom-

sacija vrši v skladu z željami prizadetega prebivalstva. Gospod predsednik vlade je v polnem uvaževanju tega strankinega stališča tudi na konferenci v Rogaški Slatini poudaril, da se mora pri izvedbi zložitve v dravski banovini v polnem obsegu uvaževati mišljenje prizadetega prebivalstva, izraženo po naših organizacijah, odnosno po naših narodnih poslancih. Mislili smo, da bomo imeli več časa za zložitve majhnih občin v velike, ker je, kakor sem že rekel, zakon sam postavil polletni rok, ki poteče šele decembra. Toda potrebe državne politike so nas postavile neposredno pred občinske volitve, ki pa se brez prejšnje zložitve občin kratko in malo ne dajo izvesti, saj bi se v mnogih občinah ne mogle sestaviti niti kandidatne liste. Zato je bilo treba kočljivo in težavno nalogo zložitve občin izvesti z izredno pospešenostjo. Ni izključeno, da se bodo zaradi tega pokazale še razne pogreške in pomanjkljivosti. Toda zakon o občinah sam daje možnost, da vse take pogreške in pomanjkljivosti popravimo. Tega posla se bomo morali lotiti takoj, brez odlašanja, tako da bomo ustvarili take občine, ki bodo ustrezale željam in potrebam prebivalstva.

Uspeh volitev v moravski in vrbaski banovini.

Na osnovi novega občinskega zakona smo v mesecu juliju začeli z občinskimi volitvami, ki se vrše po banovinah. Pričeli smo z moravsko in vrbasko banovino. Rezultat je bil nad vse zadovoljiv. Prebivalstvo je z ogromno volilno udeležbo dokazalo, da je zanikalna politika protirežimskih struj pri njem izgubila vsako zaslombo. S tem, da je skoraj do 100 odstotkov volilo liste Jugoslovenske nacionalne stranke, je tudi na zgovoren način manifestiralo svoje politično prepričanje v duhu načel nove jugoslovenske politike ter je na vsej črti pokopalo stara medsebojna strankarska nasprotstva v smislu popolne složnosti v okviru JNS. Po izvršenih občinskih volitvah je v teh dveh banovinah politični položaj do kraja urejen in ogromna večina naroda ni več razdeljena med radikale in demokrate, temveč složno sodeluje v vrstah naše vsedrjavne stranke.

Računi opozicije.

Izid občinskih volitev v teh dveh banovinah pa je po svojem pomenu daleč presegel banovinski okvir. Bil je smrtni udarec oni lažni trditvi opozicije, ki se je dolgo držala v javnosti, kakor da ne priznava sedanjega režima in da bo z odsotnostjo držala narodne množice od sodelovanja pri državnih in drugih javnih poslih. Sedaj hiti opozicija popravljati usodepolno pogreško od 8. novembra. Razen skrajnih Mačkovih ljudi, ki na Hrvaškem propovedujejo neudeležbo, a se bodo temeljito uredali, so vsi opozicionalni voditelji živahno na poslu, da pri občinskih volitvah

poskusijo z dejansko udeležbo priboriti vsaj del izgubljenih pozicij nazaj.

Tako je tudi pri nas. Iz tabora protivnikov jugoslovenske ideje in nasprotnikov složnega sodelovanja ljudstva na javnih poslih slišimo sedaj same blage besede in izdana je parola: «Vsi na volišče, ker te volitve niso politične, temveč so gospodarske!» Toda zdi se mi, da čim bolj govori danes tudi zagriženi punktaši o gospodarskem značaju občinskih volitev, tem bolj mislijo na njihov politični pomen. Že verjamem, da imajo premnogi med njimi namen, se po «gospodarski» poti zopet povzpeli na politične stolce.

Občinam na čelo najboljše ljudi!

Nesporno je treba iz našega občinskega gospodarstva kolikor je le mogoče iztisniti strankarsko politiko. V upravi občine ni mesta za strankarske strasti in ravno tu moramo trezni ljudje napeti vse svoje sile, da izlečimo naše samouprave od one bolezni, za katero so hirale pod nekdanjo «samoupravno» diktaturo ljudi, ki so tudi občino pretvorili v svojo strankarsko organizacijo ter vse ocenjevali z vidika svoje strankarske zagriženosti tja dol do občinskega bika in do gnojne jame. Enkrat za vselej napraviti konec tej zlorabi samouprave in s tem vrniti občino njenim prirodnim gospodarskim in socialnim nalogam, omogočiti da se vodstvo občinskih poslov poveri najboljšim, najpoštenejšim in najbolj večjim rokam, da se v njej doseže plodno sodelovanje vseh pametnih in treznih gospodarjev — to je velika naloga sedanjih občinskih volitev in v tem smislu moramo vsi zastaviti svoje sile za razstrankanje občinskih volitev in s tem občinskega gospodarstva sploh.

Tudi občine morajo biti v nacionalni fronti.

Toda kdor bi hotel občinske volitve predstaviti kot zadevo, ki s politikom nima prav ničesar opraviti in pri kateri naši pogledi na splošna državna in nacionalna vprašanja sploh ne prihajajo v poštev, ta bi zavestno varal javnost. Občina kot osnovna upravna ediniča ima v celokupnem našem državnem življenju v mnogočem odločilno vlogo. Ona bo mogla to svojo vlogo sebi in svojim občanom v prid, državi in narodu v korist, izvršiti le, če jo bodo vodili možje, ki so pozitivno usmerjeni v smislu državnega in nacionalnega programa. Občina v rokah boljševoikov ali separatistov se izključuje iz sklopa onih namenov, ki jih zasledujeta država in celokupna njena uprava.

Kaj zahteva zakon od občinskega odbornika.

Zato novi občinski zakon izrečno predpisuje za nove občinske odbornike posebno slovesno prisego, ki ne obsega samo običajne obveze zvestobe kralju in domovini ter poslušnosti napram

ustavi in drugim zakonom, temveč še izrečno poudarja dolžnost občinskega odbornika čuvati državno in narodno edinstvo, ga torej obvezuje na program, ki ga je na primer bivša klerikalna stranka v Sloveniji najodločneje odklanjala in ga pristaši nekdanje SLS odklanjajo še sedaj. Kar velja za izvoljenega občinskega odbornika, velja seveda tudi že za kandidata samega. Kdor ni pristaš državnega in narodnega edinstva, zanj ni prostora v novih občinskih upravah in dosledno temu ne na kandidatnih listah za občinske volitve. Izgledalo bi resnično čudno, če bi se na primer sedaj kot kandidati pojavljali ljudje, ki so še pred nekoliko meseci iz protesta proti jugoslovenskemu režimu odlagali svoja odborniška mesta, ali pa morali biti razrešeni, ker se niso znali ali niso hoteli odreči tisti podzemni politični fronti, ki pri nas v Sloveniji še vedno vodi borbo proti jugoslovenskemu programu. Oni, ki bi hoteli take ljudi spraviti v vodstvo občine, že s tem dokazujejo namero, zlorabiti občinske volitve, da občine pretvorijo v nova izhodišča svoje borbe proti osnovnim načelom kraljevega manifesta in jugoslovenskega režima.

Dolžnost nacionalnih ljudi.

Iz vsega povedanega vidimo, kakšen politični značaj imajo pri vsem svojem gospodarskem pomenu občinske volitve in kako velika je dolžnost vseh pravih narodnih ljudi, da zastavijo svoje sile za zmago zdrave nacionalne politike tudi v naši občini, saj je o. l. te zmage odvisno pomirjenje starih strasti po našem podeželju, saj je ona prvi pogoj splošnega pomirjenja in plodnega, uspešnega sodelovanja vseh naših umnih in treznih rojakov, vseh onih, ki ljubijo svoj narod in ki jim bratsko, vzajemno sodelovanje ni prazna beseda.

Velike naloge nove občine.

Tega bratskega sodelovanja, pametnega in poštenega gospodarstva bodo naše občine v bodoče potrebovale jako, jako mnogo. Z novim občinskim zakonom še niso rešene vse občinske zadeve. Treba bo preurediti odnos občinske samouprave v sklopu celokupne javne uprave in izvesti važno delo v smeri njihove finančne razbremenitve. To je ogromna naloga, katere se bodo mogle občine lotiti le v najožjem sodelovanju z tistimi, ki vodijo državno politiko. Kdor bi hotel našo občino zavesti v smer, ki nasprotuje

programu današnjega jugoslovenskega režima, ta bi jo zavestno vodil v nesrečo. Organizirana nositeljica državne politike v narodu je Jugoslovenska nacionalna stranka. To je dejstvo, ki ga tudi njen najljutejši nasprotnik ne more zanikati. In ker je program naše stranke sestavljen na načelih, ki so od vrhovnega poglavarja države ob soglasju celokupnega naroda proglašena kot neizpremenljiva za ves naš državni in narodni razvoj, zato je režimu naše stranke vtisnjen pečat trajnosti, a tudi nepopustljivosti nasproti vsem separatističnim modrostim.

Samo pod vodstvom in v sodelovanju z JNS!

Kdor torej hoče, da se tudi v naši dravski banovini uvede red v naše občinsko gospodarstvo, da se ustalijo razmere in da v resnici nastopi doba mirnega in složnega dela v naših samoupravnih edinicah, ta bo, če je pameten politik, brez pridržka priznal, pa bil organiziran pristaš stranke ali ne, da je uspešna izvedba občinskih volitev mogoča samo pod vodstvom in v sodelovanju z JNS. V volilnih dobah se radi pojavljajo apostoli, ki si izmišljajo razna brezbarvna gesla. Eni so dobro namerni, ki neukolovijo razne golobe po strehah, drugi so špekulanti, ki bi radi zmago ideje preprečili s prilivanjem vode, v kateri naj bi se na koncu sama ideja utopila. Mi ne bomo nasedli niti prvim, še manj pa političnim špekulantom, ki nestrpno, a kakor trdno verujem, zamačajo, da bi občinske volitve v dravski banovini končale s tem, da bi zatajile 8. november.

«Ne odbijamo nikogar!»

Mi smo danes edina priznana stranka in mogli bi biti tudi za občinske volitve edini nosilec list. Toda nam gre izključno le za zmago velike ideje, ki jo zastopamo, in zato ne odbijamo nikogar, ki hoče sodelovati in pomagati. Nasprotno, naša dolžnost je, da skušamo v občini zdražiti vse dela voljne ljudi, vse dobre državljanke, vse tiste, ki jim je jugoslovenski program kraljevega manifesta sveta stvar, punktaška politika pa težka zabloda, k skupnemu delu v dobrobit naše občine in s tem vsega našega naroda in cele Jugoslavije.

To delo seve morajo opravljati naše organizacije, naši krajevni in sreski odbori. Nikdo izmed nas na lastno pest in nihče tretji namesto nas! Praktičen postopek se bo moral ravnati po okoliščinah, po razmerah v posameznih občinah in

vsaka naša krajevna organizacija ga bo morala skrbno preudariti. Pri vsej naši pazljivosti, h kateri smo pripravljene, pa se dobro zavedamo, da je edini organizirani predstavnik našega nacionalnega in državnega programa naša stranka in da bosta le po naših uspehih Jugoslavija in zunanji svet cenila moč državne ideje v Sloveniji.

Na delo za narod in državo!

Občinske volitve za dravsko banovino so razpisane in se bodo vršile 15. oktobra. Gospodarske prilike nekoliko odvrtačo pozornost ljudstva od občinskega problema in gotovo ne dvigajo volilnega razpoloženja. Tem večje so dolžnosti, ki so naložene našim političnim delavcem in organizacijam naše stranke. Z globokim razumevanjem občinskega problema, z zavestjo, da vršimo zgodovinsko nalogo, z neomajno vero v zmago nacionalne ideje, gremo v boj, zavedajoč se, da z dopadajenjem gleda na nas celokupna domovina, ker vršimo posel, ki ni strankarski v starem pomenu, temveč je državni in nacionalni v pravnem pomenu te besede.

Pripravite se za občinske volitve

Volivni imeniki.

Pri volitvi smejo glasovati samo tisti, ki so vpisani v volivni imenik.

Volivni imeniki, po katerih se občinske volitve vršče, so stalni. V stalne volivne imenike vpiše župan vse moške državljanke, ki so dovršili 21. leto starosti in ki najmanj šest mesecev stanujejo v občini. Izvzeti so državni in javni samoupravni (banovinski, občinski) uslužbenci, ki se morajo vpisati ne glede na čas nastanitve v volivne imenike one občine, v kateri imajo svoj službeni sedež.

Začasno ne smejo voliti: 1.) tisti, ki so obsojeni na robijo ali zapor, daljši od leta dni, dokler se ne vrnejo v pravice; 2.) tisti, ki so obsojeni na izgubo častnih pravic, za čas, dokler traja ta kazen; 3.) tisti, ki so v konkurzu; 4.) tisti, ki so pod skrbstvom in 5.) tisti, ki so z razsodbo izgubili volivno pravico zaradi volivnih kaznivih dejanj.

Tisti, katere zadene eden ali drugi navedeni primerov, se torej ne morejo vpisati v volivni imenik, dokler traja v teh primerih navedeno

K. M. 13

Črni mož

Povest iz preteklih dni.

«V kolibi nad vodnjako n!»

Ostro mu je pogledala v oči. Ni mogel skriti strahu. Podzavestno se je umaknil korak nazaj.

«Kdo je Črni mož?» jo je vprašal in jo presunljivo premeril od nog do glave.

«Ti sam!»

Iz kota, kjer se je stiskala mati, se je začul pridušen krik in globok vzdih. Groza jo je obšla. Opoftakala se je in omahnila na tl:

«Joj, mati umira!» je dekle prestrašeno kriknila.

Hotela je skočiti k njej, toda on jo je zadržal.

«Pusti jo, naj leži na tleh! Trdoživa je kakor mačka in kmalu bo sama odprla oči. Zdaj pa vem, zakaj je stari Potočnik nekaj blebetal o lasulji in krinki. Ti si mu vse povedala.»

«Da.»

«No, dobro, da vem! Tako si se torej zatelebala v Potočnikovega capina, da si svojega lastnega očeta zaradi njega izdala! Najbolje bi bilo, da bi te pograbil za grive in te — Toda ne, tega ne bom storil, ti in mati tega še vredni nista. Pojdi k njej in ko se prebudi, pridi z njo vred gori v mojo izbo! Ali si razumela?»

Šel je iz sobe. Ko je prišel v prvo nadstropje, je jel hoditi po izbi iz kota v kot in mrmral sam pri sebi:

«Črni mož, tvojega kraljevanja je konec. Tako hitro in nepričakovano se je zgodilo, da ne bi bil verjel, da je to mogoče! Toda še je čas! Še ne vedo vse in storil bom tako, da bom vse rešil, kar sem si s tolikšnim trudom pridobil. Če me misli naznaniti, naj me kar! Na varnem bom, preden pridejo pome. Da, kmalu bo vsega konec. Toda če konec zadržim in zavlečem, dokler ne bom opravil vsega, kar je potrebno? Da, to bo najboljše. Ženski morata izginiti! Tam ne bosta mogli klepetati, jaz pa se odpeljem k svaku na drugi strani meje, da kupi moje posestvo. Ze davni si ga je želel in plačal mi ga bo tudi lahko takoj, če z njim poračunam. Jutri ga pripeljem s seboj. Zbrala bova ljudi. Še danes jim moram pustiti listek. On prevzame ves posel in naj stori polem, kar že hoče. Jaz pa pojdem po svetu. Smejale se bom neumnim ljudem, ki bodo iztegovali po meni roke, pa bodo grabili v prazno!»

Začel se je preoblečati.

«Četovodja naj tiči v svoji luknji, dokler se ne vrnem. Morda bo še najbolje, da ostane za zmeraj tam. In Potočnikov študent, da, z njim moram še orati, da ga bo minula vojna po iskanju in prisluškovanju. Kaj ga briga Črni mož? Kaj iztika za mamo? Saj ni vojak; gozdar ali graničar pa tudi ne! Vtaknil je nos v poklic, ki ni zanj, in to mu moram pošteno plačati. Zasolil mu bom juho, da se mu bo dolgo kolcalo! Do zadnjega vinarja mu izplačam dolg in še obresti mu navržem, da bo svoja rebra po vsem rudniku pobiral. Ne umaknem se odtod, dokler ne bo imel prav ta-

kega obraza kakor njegov stari. To sem dolžan sebi in svojemu nasledniku.»

Tedaj sta stopili v sobo Marta in njena mati. Obstali sta za vrati in nista rekli niti besede.

«Odpotujemo», je kratko rekel. «Pripravita se in vzemita s seboj za dan ali dva jedi. Čez č trt ure se odpeljemo.»

«Kam, oče?» je vprašala Marta.

«Te nič ne briga. To je moja reč, je sirovo odvrnil.

«Za dva dni? In vsi trije? Ali ne ostane nihče na domu, da bo skrbel za delo in posle?»

«Jezik za zobe — in napravita, kar sem velel», je zakričal. «Ti si skuhala vso godljo, zdaj jo pa pojčej!»

Šli sta.

«Kaj le misli?» je vprašala mati.

«Ne vem, le o tem sem prepričana, da nič dobrega. Meni je tudi vseeno, mati! Zaradi njega se ne smeš ubijati in trpeti. Saj tega ni vreden. Bodi močna, vsaj meni na ljubo! Ali ne veš, kaj je dejal Potočnik? Oče naj le odpotuje, kamor hoče. Jaz bom spravila skupaj svoje stvari in se odpeljala v mesto. Ali pojdeš z mano?»

«Ne. To bi bilo preveč govorjenja med zlobnimi ljudmi. Vztrajaj pri meni, Marta. Morda nama pomaga Bog, ki je dober in ki trpečim rad pomaga.»

«No, pa ostanem. Toda nekaj moram še prejštoriti. Hlapca pošljem k Potočniku, ki bo povedal Rajku, da naju sili stran in da noče povedati, kam naju misli odpeljati. Ali smem?»

Proti
zobnemu
kamnu

SARGOV

KALODONT

stanje, dokler so v konkurzu, pod skrbstvom itd. Tudi če so v volivni imenik že vpisani, izgube za ta čas volivno pravico.

Volivni imeniki so stalno razgrnjeni pri županstvu in pri okrajnem sodišču. Vsakdo ima pravico, volivni imenik pregledati, prepisati, razglasiti in natisniti ter, bodisi zase, bodisi za drugega, zahtevati njegov povratek. Če kdo, ki biva najmanj šest mesecev v občini, ter je naš državljan, je star 21 let in ni začasno izgubil volivne pravice, ni v volivnem imeniku, sme sam ali pa kdo drugi zanj zahtevati, da se zanj v volivni ni imenik vpiše. Nasprotno sme vsakdo zahtevati, da se iz volivnega imenika črtajo tisti, ki nimajo volivne pravice, ki niso še šest mesecev v občini, ki niso naši državljanji ki še niso izpolnili 21 let ali kiso začasno izgubili volivno pravico (obsodba, konkurz, skrbstvo).

Popravek volivnega imenika (reklamacija) se lahko zahteva vsak čas pri županstvu ali pri sodišču. Pri županstvu se zahteva popravek lahko ustno ali s pismeno vlogo, pri sodišču pa samo pismeno (brez takse).

Najsi se zahteva popravek volivnega imenika pismeno ali ustno, je treba predložiti županstvu ali sodišču pravnoveljavne listine, kakor rojstni list, izpričevalo, delavsko knjižico, domovinski list ali kaj podobnega. Vse te listine, ki so potrebne za popravilo volivnega imenika, morajo dati oblastva v 24 urah, in sicer brez takse.

Če se pri županstvu ustno zahteva popravek, mora županstvo zahtevo vpisati v zapisnik in dati na željo o tem potrdilo. Zahtevo popravka volivnega imenika mora županstvo rešiti v petih dneh. Če v petih dneh ni rešitve, se smarta, da županstvo reklamaciji ni ugodilo. V tem primeru se v teku treh dni lahko priloži na okrajno sodišče, ki se ga popravek tiče. Ko bodo

razpisane občinske volitve, bo v razpisu tudi določen dan, do katerega se smejo zahtevati popravki volivnega imenika. Ker so volivni imeniki stalno razgrnjeni, ima vsakdo že sedaj pravico pregledati volivne imenike in zahtevati, da se upravičenci vpišejo, neupravičenci pa črtajo iz imenika.

Vloga na županstvo ali sodišče je kratka: «Podpisani zahtevam, da se me vpiše v volivni imenik občine... Sem jugoslovanski državljan, star 21 let in bivam že nad šest mesecev v občini. V dokaz predlagam rojstni list, domovinski list delavsko knjižico, izpričevalo...»

Prosim, da se mi o vloženi reklamaciji izda potrdilo o vloženi reklamaciji in se me o rešitvi obvesti.»

Ali: «Podpisani zahtevam, da se N. N., vpisan v volivni imenik občine... pod št. ..., izbriše iz volivnega imenika, ker nima volivne pravice (jo

je začasno izgubil, je umrl, ni še 21 let star, še ne biva šest mesecev v občini itd.). Potrdilo o rešitvi in obvestilo!»

Kakor rečeno, ima vsakdo pravico, vložiti reklamacije za sebe ali za drugega, in to vsak čas in brez takse. Ker bodo, kakor vse kaže, volitve v najbližji bodočnosti, bodo tisti, ki hočejo v občinskem gospodarstvu sodelovati, takoj pregledali in prepisali volivne imenike in zahtevali popravke volivnih imenikov bodisi za se, bodisi za drugega.

Zakon o volivnih imenikih (Službeni list z dne 12. septembra 1931) določa strogo kazen za tistega, ki ne bi hotel vpisati v volivni imenik upravičenih volivcev, ali izbrisati tistih, ki so izgubili volivno pravico. Posle, ki se nanašajo na popravke volivnih imenikov, opravlja župan z dvema občinskima odbornikoma.

1908 — Ptuj — 1933

Takih množic, kakor so se zbrale na proslavo preteklo nedeljo, naš stari Ptuj še ni imel v svojem prijaznem okrilju. Prišli so tisoči iz slovenskih krajev in tudi bratje od drugod. Kakor blagodejen balzam, ki zaceli vsako staro bolečino in daje moč novega življenja, je prešinjalno trume starih narodnjakov in njim krepko ob bok pridružena krdela samozavestnega mladega rodu navdušenje, ki so ga množice prinesle v Ptuj in ga dvignile do take višine, da bo ostalo zlato zapisano v srcu slehernega udeleženca nedeljske svečanosti.

Na čelu spreveda so nosili za močnim oddelkom sokolske konjenice 22 praporov. Za

prapori je bila uvrščena ptujška mestna godba, za njo pa so stopali odlični predstavniki, med njimi pokrovitelj ptujskih svečanosti minister g. dr. Albert Kramer, ki je obenem zastopal pokrovitelja, ministrskega predsednika gospoda dr. Srškiča, minister g. Ivan Pucelj, zastopnik bana prosvetni inspektor g. Vrhovnik, ptujski župan g. Ladislav Jerše, sreski načelnik gosp. dr. Bratina, narodni poslanci gg. Lovro Petovar, Ivan Prekoršek, Rasto Pustoslemšek, Karel Gajšek, Anton Krejči, Fran Pahernik, starešinstvo SKJ s prvim podstarešino br. Ganglom in člani starešinskih sokolskih žup Ljubljana, Maribor, Celje, Novo mesto, Kranj, Varaždin in Zagreb.

«Dobro, le napravi, kakor misliš, da bo prav. Pazi samo, da tega nihče ne opazi.»

Marta je poklicala nekega dlnarja, ki je delal na dvorišču; če bi bila vze, a koga izmed domačih služabnikov, bi bil Poljanec morda opazil, da niso vsi pri hiši. Rekla mu je, naj se podviza, toda stavec se kar ni mogel odtrgati od dela. Potem je počasi krenil na pot. Dobil je Rajka na domačem vrtu, ko je nekaj kopal.

«No, dobro, da sem te dobil», mu je začel počasi praviti. «Marta me je poslala in mi naročila, naj ti povem, da hoče Poljanec njo in mater naložiti na voz in ju nekam zavleči.»

«Kam pa?»

«Tega ni povedala. Rekel jima je samo, da morata vzeti s seboj za dva dni jedi.»

«In kdaj se odpeljejo?»

«Tako. Voz je bil že pripravljen, ko me je poslala k tebi.»

«Zdaj, ko se že temni?»

Odhitel je na cesto in urno zavil po cesti proti Poljančevemu domu. Skozi odprta vrtna vrata je prav tedaj oddrdal voz. Spredaj je sedel Poljanec sam, zadaj pa Marta in njena mati. Kmet je moral paziti na konja, ki sta mu delala dosti dela, in bil je obrnjen z obrazom stran od vasi. Rajko je to izrabil. Stopil je izza drevesa ob cesti, ki ga je zakrivalo, in pomahnil z roko. Marta ga je takoj opazila in odmahnila z robcem. Stekel je nazaj domov in velel hlapcu, naj urno osedla konja. Potem je skočil še k staršem.

«Pravkar je odpeljal Poljanec ženo in hčer nekam stran. Nista vedeli, kam, in sta poslali pome. Pogledati moram za njima, da vidim, kaj dedec misli. Kmalu se vrnem domov.»

Ne da bi bil počakal odgovora, je odhitel v svojo sobo. V naglici se je preoblekel in trenutek nato je že sedel v sedlu in vzpodbodel konja. Ljubico mu hočejo iztrgati! Za njo mora jezdititi in jo rešiti!

Kakor bi bil rjavec, ki ga je jezditil, razumel njegove misli, je zdiral, kar so mu dale moči, po beli cesti. Čez dobro minuto je bil že pri gozdu in odondod, kjer se je začela cesta vzpenjati naravnost v hrib, je videl Rajko vzlic mraku Poljančev voz, ki je bil že precej daleč pred njim.

«Proti meji misli iti. Najbrž ju hoče spremiliti k trgovcu, ki je njegov odjemalec. Zdaj moram jezdititi bolj počasi, da me ne opazi.»

Spustil je uzde in konj je nadaljeval pot v lahnem drncu. Sele ko je voz že izginil na drugi strani hriba, je spet uzde nategnil. Ko je prišel na vrh hriba, kjer sta se ocepila dva slaba, razdrta kolovoza, voza ni mogel več videti.

«Mudi se mu, zato je yoganjal. Naprej, ne smejo mi utiti! Samo da jih spet zagledam!»

Četrť ure je preteklo in vas, ki ni bila več daleč od meje, je ležala pod njim v dolini. Lučke iz hiš so mu kazale pot, kod mora jezdititi. In vendar voza še ni dohitel, čeprav je tako drvel. Pri carinski čuvajnici je obstal:

«Ali se je peljal tod mimo voz, v katerega sta bila vprežena dva rjavca?» je vprašal uradnika, ki je stopil iz svoje hišice.

«Ne», mu je ta odvrnil.

«Ali veste zanesljivo?»

«Da, prav zanesljivo. Dve uri že stojim ob okencu in niti za trenutek se nisem obrnil stran.»

Rajko je obrnil konja in brez besede oddirjal nazaj.

«Potegniti me hoče», si je rekel. «Zaviti je moral na kolovoze.»

Ko je prišel spet na vrh hriba, je skočil s konja, da bi obe poti preiskal. Medtem se je bilo že docela stemnilo. Svetloba vžigalice je bila preslabotna, da bi mogel odkriti pot Poljančevega voza. Stopil je h grčavemu borovu, ki je stal ob poti, ves polomljen in zarasel, ter odkril na veji, ki jo je komaj še dosegel, vse polno češarkov. Nabral si jih je poln žep. Hitro je enega zažgal. Rad je gorel, ker je bil prepojen s smolo. Plamen je dajal dovolj svetlobe in razločno je videl v bližini ozke sledove koles, ki so zavili desno od ceste v gozd. Razločno so se ločili od širokih koles tovornih voz.

Kaj je Poljanec tu iskal? Saj vodi pot vendar k njegovemu skednju in nobena druga se ne odcepi od nje. Iti mora za njim, toda konj ga utegne izdati. Da bi ga tu privezal in pustil, pa spet ne sme storiti.

«Naglo moram odjezditi domov, konja zapreti v hlev in skočiti peš v hrib do skednja. To bo najboljše, kar bom mogel storiti.»

Ko se je sprevod končno razvrstil, je stopil na govorniški oder najprej ptujski župan g. Ladislav Jerše, ki je pozdravil zbrane goste v daljšem govoru in ugotovil, da so leta borb in trpljenja slovenskega naroda, leta težkega molka, ko so bila srca polna ognja in gnjeva, leta zaničevanja in poniževanja na slovenski zemlji za nami. V svetem spominu na žrtve je naša sveta prisega, da hočemo očuvati in s polno močjo nadaljevati delo prednikov za našo zemljo, naš jezik in našo kulturo. Delati hočemo na osnovi skupnosti vsega slovanstva in edinstva Jugoslovenov, po besedah našega velikega kralja: «V duhu starih prednikov in junaške preteklosti hočemo vzgojiti našo mladino in jo okrepiti v veri za veliko in napredno bodočnost kraljevine Jugoslavije!»

Prav toplo pozdravljen je nato spregovoril narodni poslanec g. Ivan Prekoršek, zasluzni narodnoobrambni delavec. Rekel je:

«Družba CM je sklicala za danes svojo veliko jubilejno skupščino v Ptuj, nekdanjo trdnjavo nemškega nasilja, da počasti spomin vseh tistih znanih in nezanih, ki so bili v službi za ideale naroda in njegove časti, za pravice našega materinega jezika ponižani vprav na tleh trpljenja. Kadar mi iz onih ptujskih časov izgovarjamo ime Ptuj, nas zazebe v kosteh ob mislih na dobo, ko je naš rod, mlad in zdrav, hiral in umiral pod silo tujstva. Pogled nazaj nam kaže sliko obupne borbe na življenje in smrt, borbe, v kateri smo bili obsojeni in zapisani smrti.»

Iz ljubezni in žrtev porojena naša CMD je postala pred vojno naše nacionalno ognjišče, ki je zbiralo silo naroda in dajalo omahujočim ogenj in novo življenje. Spomin na ta čas je v naših dušah tako velik in tako svetel, da ga ne morejo zasenčiti nobene težave in nejevolje vsakdanjosti. Šli smo skozi viharne borbe in žrtve iz roda v rod in privedli naš jezik in slovensko zemljo do onega velikega dne, ko so zmagoslavni prapori srbske vojske dali tej zemlji jugoslovensko lice.

Tako smo postali na svoji zemlji svoji gospodarji. Ko smo to dosegli, smo odklanjali vsako maščevalno nasilje. Toda vsi tisti, ki so delali silo, naj vedo, da jim je narod sicer odpustil, da pa ni pozabil. Naš jubilej ni dan maščevanja, temveč manifestacija našega dostojanstva, dostojanstva svobodnega naroda v

svobodni državi. Vsi se globoko zavedamo, da ni slovenskega Ptuja, ne slovenskega Celja, ne slovenskega Maribora brez Jugoslavije.

Ko se vam, gospod župan, zahvaljujemo za tople pozdravne besede, sprejete v imenu CMD, svečano obljublamo, da nismo in ne bomo pozabili Ptuja, da nismo in ne bomo pozabili na meje in da ne bomo nikdar pozabili bratov in sester onkraj mej. Ti pa, mladina, v svobodi rojena, v jugoslovenski šoli vzgojena — med nas in k nam, da prerodimo naš narod do zadnje koče na hribu in da mu vlijemo ponos in vero jugoslovensko za sedaj in za vse večne čase!»

Podstarešina SKJ g. Engelbert Gangl je v daljšem govoru med drugim izjavil:

«Bratje in sestre! Savez SKJ me je poslal v Ptuj iz več razlogov. Prvi je, da v dne, ko slavimo spomin znanih ptujskih dogodkov, na tem mestu dvignemo svoje sokolske duše k prisegi, da ne bomo nikdar pozabili naše matere Jugoslavije. Nikoli prej ne bo naša borba končana, dokler ne omogočimo tudi vsem zaslužnim bratom in sestram, da se bodo lahko zbirali in krepili pod sokolskimi prapori.»

V svojem nadaljnjem govoru je g. Gangl naglašal temeljne ideje Miroslava Tyrša in opozoril na težko skupno borbo sokolstva s CMD. Ta borba nas je družila v preteklosti in nas bo tudi v bodočnosti. Obudil je tudi spomin na žrtve izpred vojne, na Adamiča, Lundra in Vindišerja ter pozval vse prisotne, naj v bratski slogi in z odločnostjo čuvajo drago plačano svobodo.

Viharno pritrjevanje, ki je sledilo tem besedam, je bilo dokaz, da soglašajo vsa množica.

S frenetičnim aplavzom in dolgotrajnim vzklikanjem «živio! Zdravo!» je bil nato sprejet ministér g. dr. Albert Kramer, ko je stopil v ospredje. Z balkona se je vsulo nanj cvetje in vsa množica ga je burno pozdravljala. Ko so se ovacije končno polegale, je ministér g. dr. Kramer nagovoril množico takole:

«Predvsem dovolite, da vam izrečem najiskrenejši pozdrav po mnogih poslih zadržanega gospoda predsednika vlade, ki je skupno z menoj prevzel pokroviteljstvo nad današnjo proslavo.»

Dragi bratje in sestre in ti, draga mladina, posebej! Rad bi v tem slovesnem trenutku obudil spomin na dobo pred 25 leti. Takrat smo krenili v Ptuj ponižani in razžaljeni, teptani in

zasramovani. Ko smo hodili po ulicah tega mesta, so se nam postavljali s silo nasproti, da ne bi mogli vršiti svojih narodnih dolžnosti na svoji zemlji. Za vedno so nam hoteli dokazati, da smo na tej slovenski zemlji, v tem mestu hlapci in sužnji ter nikdar gospodarji. Toda naša borba ni bila zaključena, mi smo jo nadaljevali, preko septembrskih dogodkov leta 1908., preko balkanske vojne in preko trpljenja v svetovni vojni. In smo dočakali odrešenje!

Glejte, danes smo prispeli v tisto mesto, kamor smo se napotili pred 25 leti, toda ne več ponižani in razžaljeni, marveč kot ponosni in samozavestni gospodarji te zemlje, ki je in ostane naša na veke. (Viharno pritrjevanje in ploskanje.) Ne več pod policijo, temveč pod ponosno razvito trobojko naše drage domovine Jugoslavije, v spremstvu naše mlade generacije in v spremstvu našega ponosa in naše dike, naše narodne vojske, spremljani v duhu od vrhovnega poglavarja našega naroda, od našega velikega kralja Aleksandra. (Dolgotrajne navdušene ovacije Nj. Vel. kralju.) Poslal nam je svojega zastopnika, da nam pokaže, kako je z nami v duhu in kako z nami slavi ta veliki naš narodni praznik.

Dragi bratje in sestre! Ko danes čestitamo našemu dragemu Ptujju, našemu dragemu slovenskemu mestu, ki je med biseri naše Jugoslavije, ko čestitamo in se zahvaljujemo vsem tistim, ki so v rodoljubnem dolgotrajnem delu vzgajali naš narod v teh krajih, v njem utrjevali narodno zavest in ga usposobili, da stoji danes trdno v veliki nacionalni fronti naše narodne vojske, iz iskrenega srca želimo vsi srečo in napredek jugoslovenskemu Ptujju, srečo in napredek ter srečno bodočnost v naši svobodni domovini vsemu narodu, ki prebiva v teh naših slovenskih krajih. Pozdravljeni! Zdravo!»

Večtisočglava množica je sprejela besede ministra g. Kramerja z nepopisnim odobravanjem ter mu zopet priredila dolge in navdušene ovacije.

Burno pozdravljen je nato spregovoril ministér g. Ivan Pucelj, ki je v svojem govoru med drugim dejal:

«Današnjega praznika bogata vsebina je njegova bolečina. Lahko bi rekli, da je to najlepša, pa tudi največja lastnost vseh slovenskih narodov, da so stremeli do moči v sili in bolečinah, v ponižanju in zaničevanju. Strašni poraz na Kosovem je bil našim južnim bratom

Spet je skočil na konja, da bi svoj sklep izpremenil v dejanje. Tedaj pa se mu je zadržalo, da čuje v daljavi skriven pok biča.

«Kaj pa je? Ali se morda vrača?»

Potem je začul zamolkel udarec, kakor bi udarilo kolo ob korenino, ki štrli iz tal na cesto. Naglo je bil spet na tleh in zavlekel konja v goščo. Z robcem mu je zamašil nozdrvi ter ga poizkušal z božanjem pripraviti do tega, da bi bil miren in da ga ne bi s hrzanjem izdal. Posrečilo se mu je. Rjavec se ni niti premaknil, ko je zdrdral voz tik ob njegovem gospodarju in zavil spet na glavno cesto.

«To je bil on. Spoznal sem ga. Proti meji se pelje. Toda kje sta Marta in njena mati? Na vozu ju ni bilo. Nekaj jima je moral storiti. To je prav gotovo. In namestu da bi jima bil prišel na pomoč, sem zamudil skoraj celo uro z ovinikom in iskanjem prave poti! Biti je moralo nekaj posebnega, drugače se ne bi bil upal poizkusiti šo pustolovščino, ko je vendar v gozdovih kar mrgolelo vojaštva in graničarjev. In še celo z vozom!»

Še zmeraj je bil v dvomu, kaj naj stori. Tedaj pa je začul ob časti šumenje listja, ki je prihajalo čedalje bliže. Nekaj vojakov je skočilo čez jarek, kakor bi jih s svojimi mislimi priklicali. Ko so ga opazili, so se mu nezaupno približali.

«Kdo je?» je vprašal eden izmed njih.

«Priatelj! Ali me ne poznate?»

Eden izmed vojakov, ki je stanoval na njegovem domu, ga je takoj veselo pozdravil.

«Mladi gospod s konjem!» je dejal. «Ali se vam je kaj na sedlu pokvarilo?»

«Ne. H gozdarju sem še namenjen, pa se skoraj ne upam jezdit po gozdu. Konj se je preveč najedel ovsu in bi utegnil počenjati neumnosti. Ali ste namenjeni v vas?»

«Da, tja gremo! Ali naj vzamemo konja s seboj? Nič nam ne bo na poti.»

«Pa res. Kar s sabo ga vzemite. Očetu pa recite, da pridem kmalu. Ali ste četovodjo dobili?»

«Ne, nismo ga. Vam ga vsaj ne bo treba več metati skozi okno!»

Odšli so in vzeli rjavca s seboj. Z lahkim srcem jim ga je zaupal. Radi so ga imeli.

Potem pa je krenil po ozki poti, ne da bi bil zapazil kaj sumljivega. Ko je prišel do konca rudnika, je takoj stopil k vratom na skedenj. Kakor vselej, jih je tudi to pot hitro odprl. Nekaj mu je neprestano prišepetavalo, da mora biti ta kraj nekoliko v zvezi z Marto in njeno materjo.

Zažgal je drugi češarek in opazil majhno rudarsko svetilko, ki je visela na steni na žeblju.

«Tu je bil in pustil svetilko, ker je ni več potreboval. Meni je prav, ker brez nje ne bi vedel nič početi!»

Prižgal jo je in preiskal notranjost kozolca. Na prvi pogled se mu je videlo, da je vse v navadnem redu, kmalu pa je zapazil konec vrvi, ki je gledal izpod kupa sena. Potegnil ga je ven in videl nekaj, kar je pri dosedanjih preiskovanjih ušlo njegovi pazljivosti. Pod senom je bil

skrit popoln škripec in zraven njega pravcato dvigalo. Gledal je za sledovi svoje izvoljenke, toda ničesar ni mogel opaziti. Vzel je škripec, ga prtdil na navpični rov, potem pa obesil nanj dvigalo, sedel nanj in se spustil v globino.

Šlo je hitreje in zanesljiveje kakor s preprosto in nerodno pripravo, ki se je je bil posluževal zadnjič.

Ko je prišel do vodoravnega rova, je hotel zaviti po njem in ga natanko preiskati. Tedaj pa je zdajci začul glas, ki je prihajal iz globin drugega navpičnega rova pod njimi. Pokleknil je k odprtini, ki je bila še prav tako odkrita kakor zadnjikrat in zaklical v globino:

«Kdo je spodaj?»

Začul je odgovor, ki ga ni mogel razumeti.

«Marta!»

Pritisnil je uho k tlom in tedaj se mu je zadržalo, da čuje razločno svoje ime, ki ga nekdo od daleč kliče. Posvetil je navzdol in odkril dva železna kaveljna, toda lestve, ki je morala biti na njih pritrjena, ni bilo nikjer. Če sta bili Marta in njena mati spodaj v rovu — kako ju je le mogel spraviti Poljanec tja? Stopil je po rovu dalje, da bi morda lestvo kje odkril, in res se ni zmotil. Ležala je na tleh. Poljanec jo je bil potegnul iz rova, da bi odrezal pot jetnicama, ki bi bili lahko preplezali pol poti navzgor. Obesil jo je na kaveljna, preizkusil njeno trdnost in se spustil v globino. Ko je bilo lestve konec, je odkril je še drugo in potem tretjo.

(Dalje prihodnjic.)

vedno vir novih življenjskih moči. Zato pojmu-
jemo in predvsem izpolnjujemo kot največje
naročilo besedo vseh besed, najmogočnejšo in
najlepšo izmed vseh idej, ki je — nacionalna
svoboda. Nič ni lepšega, svetlejšega in ničesar,
kar bi bilo bolj potrebno za posameznika in
za narod, kakor je nacionalna svoboda, brez
katere ni ne življenja, kaj šele napredka in
razvoja.»

Ob koncu svojega govora je minister gosp.
Pucelj naslovil na mladino svoj apel, naj ji ne
bo nobena žrtev prevelika in noben napor
pretežak za narodno svobodo in lastno državo,
vselej in povsod.»

Za gospodom ministrom je nato pozdravil
množico ljubljanski župan g. dr. Dinko Puc.
Naglašal je, da pomeni Ptuj mejnik v zgodovini
Slovencev. To, kar se je pred 25 leti samo
podzavestno oživljalo v naših dušah, to so ptuj-
ski dogodki spravili v življenje: prepričanje,
da ne moremo več živeti pod tujcem, marveč
da se moramo združiti s svojimi jugosloven-
skimi brati v eni državi.

V svojih nadaljnjih izvajanjih je g. dr. Puc
očrtal razvoj borbe za narodno osvobodjenje in
naslovil na potomce nekdanjih ptujskih nem-
čurjev svarilo, naj se ne varajo in naj ne pri-
čakujejo, da bi se mogli še kdaj povrniti stari
časi. Ptuj in Maribor sta in ostaneta za večne
čase jugoslovenska, je zaključil ljubljanski
župan ob viharnem pritrtjevanju zbrane mno-
žice.

V imenu emigrantov iz Julijske krajine je
nato spregovoril gosp. Ivan Stari, predsednik
društva Istre v Zagrebu, ki je šele pred
tremi meseci prišel iz konfinacije na Ponzi.
V svojem govoru je očrtal trpljenje zaslužnih
bratov in v iskrenih besedah naglašal ne-
preocenljivo vrednost nacionalne svobode in
lastne države. Pozival je zlasti mladino, naj
nikdar ne pozabi, da je svoboda vse, drugo
pa nič.

Nato je stopil na govorniški oder zastopnik
Nj. Vel. kralja podpolkovnik g. Miran Šarac.
Ob njegovi strani je prinesel podnarednik
krasen prapor, ki ga je naš kralj poklonil na-
raščaju ptujkega Sokola. Prapor ima na eni
strani belo polje, v sredini sokola z razprtimi
krili, okrog njega pa rufota pet majhnih soko-
ličev. Na drugi strani je na rdečem polju
državni grb, okrog njega pa z zlatimi črkami
napis: «Aleksander I. sokolskemu naraščaju v

Ptuj.» Na vsaki strani napisa sta letnici
«1908—1933».

Podpolkovnik g. Šarac je pristopil k starosti
g. dr. Šalamunu ter mu izročil prapor z nasled-
njimi besedami: «Ob priliki 25letnice ptujskih
dogodkov je Nj. Vel. kralj Aleksander I. po-
klonil prapor tukajšnjemu sokolskemu društvu
za njegov sokolski naraščaj v znak priznanja
za dosedanje uspešno delo tega društva in v
pobudo mladini za nadaljnje delo, da bo verno
sledila po stopinjah svojih starejših bratov in
jih po možnosti še prekosila. Prijetna mi je
dolžnost in v veliko čast si štejem, da ti, brat
starešina, izročam ta prapor. (Nepopisne in
dolgotrajne ovacije Nj. Vel. kralju.) Brat staro-
rosta, razvijam ta prapor in ti ga izročam s po-
zivom: Čuvajte ga, kakor punčico v svojem
očesu, čuvajte ga, kakor mi vojaki čuvamo
naše vojaške zastave, za katere bomo prej po-
ginili, kakor pa jih zapustili. (Viharni vzkliki:
Živela vojska! Živel kralj!) Naš prevzvišeni
vladar, njegov prevzvišeni sin starešina SKJ,
prestolonaslednik Peter, in vsa država gledajo
na sokolsko mladino in vidijo v njej svojo re-
šitev. Dokažite, da ste vredni poklonjenega
vam prapora, in pomagajte pri učvrščenju te
naše mile domovine. V to vam kličem: Samo
naprej, vi Sokoli! Zdravo

S temi besedami je podpolkovnik g. Šarac
izročil razviti prapor starosti g. dr. Šalamunu,
dočim je množica obnovila viharni ovacije, ki
se dolgo niso polegale.

Z balkona se je znova vsulo cvetje na go-
vorniški oder, godba pa je zasvirala himno, ki
jo je pela vsa množica. Starosta g. dr. Šalamun
se je nato na kratko zahvalil zastopniku Nj. Vel.
kralja in ga naprosil, naj sporoči zahvalo ter
izraz vdanosti na najvišje mesto. Nato pa je
podal naraščajniku Šalamunu prapor z nasled-
njimi besedami:

«Ko je pred 25 leti sprejemal naš narod po
ptujskem zborovanju CMD na sebe trnjeve-
nec, pač nihče od nas ni mislil, da se bo kolo
časa tako naglo zavrtelo in da bo četrto stoletje
pozneje stopil na ptujsko tla zastopnik onega
Sokola, v katerega so zrlí mnogi „panslavisti“,
kakor so nazivali naši narodni nasprotniki
skupščinarje CMD, že tedaj z velikim zaupa-
njem.

Spominjajoč se tega ukrepa večne pravice,
ki bdi nad vsemi silami in upravlja njih usodo,
mi je čast pozdraviti vas, gospod zastopnik

Nj. Vel. kralja. Prispeli ste med nas kot repre-
zentant današnje generacije Karadjordjevičev,
znanih že iz predvojne dobe kot iskreni pri-
jatelji sokolstva. Znana nam je zasluga kra-
ljevskega doma za predvojnega srbskega So-
kola, zlasti pa občudujemo ljubezen, s katero
spremlja Nj. Vel. kralj Aleksander vse dejanja
in nehanje sokolstva.

Delež te velike ljubezni je pripadel ob nje-
govi 25letnici tudi današnjemu jubilarju, ptuj-
skemu Sokolu, ki mu je Nj. Vel. kralj poklonil
naraščajski prapor. Mi vsi se radujemo tega
izraza vladarjeve naklonjenosti in se čutimo
po njej izredno počaščene. Dobro pa razumemo
tudi vladarjevo gesto, da je poklonil naš nara-
ščajski prapor; zavedamo se, da je hotel s tem
opozoriti na važnost mladine, ne samo za sokol-
sko organizacijo, temveč za ves narod in vsa
državo, zlasti tukaj ob meji.

Ti, sokolski naraščaj, in ti, sokolska deca,
sprejmita v svoje srce ta vladarjev migljaj ter
nikoli ne pozabita, da gleda na vaju z zaupa-
njem svojega vzvišenega položaja. Izkažite se
vredna tega zaupanja in ne storita ničesar, kar
bi moglo to zaupanje omajati.

Zagotavljam vas, gospod kraljev zastopnik,
v imenu naše sokolske mladine, da so vsa ta
mlada srca prežeta vdanosti in zvestobe do so-
kolske misli in s tem do glavarja in vodnika
naše narodne države. Prosim vas, bodite pri
Nj. Vel. kralju tolmač vseh ptujskih Sokolov,
ki so prežeti vdanosti in zvestobe do kralja in
države. V tem imenu vas prosim, blagovolite
nam razviti prapor. Naj zaplapola v slavo in
čast našega Sokola in jugoslovenskega naroda,
ter za srečno bodočnost vsega slovanskega
rodu.»

Naraščajnik Šalamun je, prevzemajoč pra-
por, izrazil tele lepe besede:

«Zahvaljujemo se našemu vzvišenemu kra-
lju za prapor, ki nam ga je dal. Ko ga prevze-
mam, obljubujem, da ga bom zvesto branil ter
ga čistega in neomadeževanega izročil svojemu
nasledniku. Pozivam vas, bratje in sestre, da
zakličemo: Živel kralj, živel prestolonaslednik
Peter!»

Množica je spontano sledila temu pozivu,
godba pa je znova zaigrala Bože pravde. Vsi
starejši prapori so se sklonili k novemu in ga
ob viharnih manifestacijah nepregledne mno-
žice sprejeli v svojo sredo.

Ivan Albrecht:

Divje mladje

Gromov pokuka čez plot, pa se belo zasveti
pred njim in pošast že hlastne in zatuli ter plane
in dirja in se dere, da Čišetu od groze zastaja
kri. Niti tal ne čuti Gromov pod nogami, tako jo
ubira kar navprek na poljsko pot, kjer upa najti
zavetja pod temnim tepkovim okriljem. Dirja,
dirja in lop! se zakreše pred njim, da odleti ka-
kor snop in ves vrtoglav obleži na razvoženi
poti. Zdaj ga bo zgrabilo. — Nak, pošasti ni!
Celo nazaj se ozre in uvidi, da grozotne prikazni
res ni za njim, pa Lojza tudi ne. Samo tepko je
potrkal. Naglo se pobere in glava mu je kot raz-
dražen panj. Kakor pijan primotovili domov, a
preden dobro leže, vstane na vasi vik in krik, ki
predrami staro Gromovko.

«Čiše!»

«Kaj bi radi?»

«Ali kaj slišiš?»

«Slišim —»

«Stopi no k oknu in poglej, če kje ne goril!»

«Me je strah —»

«Oh joh», se zasmili Lizi in pridrsa sama iz
čumnate. «Nič ni videti svetlega.»

«Če le ni tisto —» drgeta Čiše.

«Katero?»

«Ki je mene popoldne —»

«Le ne misli tega! Rajši moliva!» se prekriza
stara mati in Čiše toplo molji za njo; kajti zdi se
mu, da je iz vpitja razločno spoznal Lojzov glas.

*

Zjutraj je bila vsa vas polna dveh novic. Ne-
kdanji župan, veljak Korče, ki ga je poznalo vse
od Gorice do Ljubljane, ne najde na onem svetu
pokoja in je včeraj tako pestil Gromovega Či-
šeta, da bi bilo skoro po njem —

Drugi novici se je vse smejalo. Prudnov Lojz
je bil sinoči dobil skomine po Korčetovem sadju,
pa je naletel na vrtu na mutastega Čefa, ki v
mesečnih nočeh rad motovili okrog.

Na Čefa? Oh, seve, mutec je bil spet izmaknil
nekje nekaj ženskega perila in se je po svoji na-
vadi našemil ter plesal po Korčetovem vrtu.
Kakšen je Čef, vsakdo ve. Čez dan je kot jagnje,
če ga pa zmotiš ponoči in še posebno v ženskih
cunjah, storiš najbolje, da kar nabrusiš pete. Tak-
rat je Čef zverina in močan, da bi volu zlomil
tilnik! Fanté ni vedel, kaj ga čaka na vrtu, pa se
je prestrašil, zavpil in jo pocedil, a besni Čef za
njim! Pred Strojajem ga je dohitel in začel
vrtinčiti. Fantičevo vpitje je priklicalo še pija-
nega Štefuca, ki se je začel nekaj usajati, Čef pa
kar nad oba in je Pruden še bolj rjul kakor sin!
Pol vasi se je nabralo in so imeli dosti opraviti,
preden so ukrotili razdivjanega mutca in ga po-
vezali. Danes je spet čisto dober in krotak in se
mu nočno bojevanje nič ne pozna, medtem ko
Prudna in njegovega Lojza ni na spregled. Oba

da neki ležita in je Prudnikova vesela kakor
mlada nevesta; kajti tako treznega in krotkega
svojega moža že lep čas ni videla.

Tudi Strojarev Anže se smeje novici in je
vesel svoje strahopetnosti, ki ga je rešila ne-
sreče. Čeprav je bil Lojzu in Čišetu obljubil, da
pojde z njima po hruške, si je premislil, ko je bil
zvečer stopil iz hiše. Na kak drug vrt bi bil še
šel, a na tega —; skoro ne mine teden, da ne bi
kdo povedal, kako je tam in tam videl Korčeta
ali slišal njegov glas. Naj le ona dva sama jesta
maslenke!

Ko je Anže slišal, kako jo je izkupil Lojze, ga
je vroče in mrzlo spreletelo in je domala ves dan
govoril samo o tem.

*

Oče Strojarev je bil cerkven ključar, zbog česar
je večkrat prihajal k Strojarevim župnik Janez,
še češče pa gospodična Marija, njegova sestra,
ki mu je gospodinjala. Čim jo je Anže to popoldne
zagledal prihajati, ji je zdiral naproti.

«Kakopak, norčè, ali tudi verjameš?» ga je
prijazno podražila, ko ji je začel praviti o pri-
kazni. To je debelo pogledal, ko mu je gospo-
dična Marija povedala, da je bil duh samo hlapec
Partež! Nič več ni utegnil vprašati. Kar za vas,
pa v eni sapi v Gromovo bajto:

«Mati, Gromova mati, Partež je bil sinoči, pa
ne duh!»

Čiše je bil ta dan neznansko priden in je
vprav pomagal stari materi krlhle rezati. Srdito,

Kmečki tabor na Bledu

Nato se je mala naraščajnica Kafolova z lepimi besedami zahvalila vsem gostom za udeležbo in v spomin na današnji dan pripela na novi sokolski prapor lep trak. Množica pa je ob spremljevanju godbe in sodelovanju desetih pevskih zborov zapela slovansko himno «Hej Slovani», ki je krepko odmevala po ptujskih ulicah in podala enkrat za vselej dokaz, da je Ptuj slovenski in jugoslovenski.

Pred zaključkom je g. dr. Šalamun se predlagal, da se odpošljejo naslednje brzozavke:

«Nj. Vel. kralju Aleksandru, Beograd. Razvijajoč od Vašega Veličanstva darovani sokolski prapor ob navdušenju tisočglavih množic, izrekamo Sokoli iskreno zahvalo in zagotavljam Vašemu Veličanstvu in visokemu kraljevskemu domu Karadjordjevičev svojo nemajno vdanost in brezpogojno zvestobo. Živel kralj, živel kraljevski dom Karadjordjevičev!»

«Ministru dr. Hanžeku: Ob proslavi 25letnice ustanovitve Sokolskega društva v Ptuj pošiljamo bratske pozdrave.»

«Ministrskemu predsedniku dr. Srškiću: Ob navdušenju tisočglavih množic proslavljamo 25letnico septembrskih dogodkov v Ptuj in pošiljamo vdane pozdrave z vzklikom: Živela Jugoslavija! Živela visoka kraljevska vlada!»

Vse brzozavke so bile sprejete z mnogimi ovacijami, nato pa je starosta g. dr. Šalamun zaključil veličastno slavnost. V vzornem redu so se množice razšle.

Na trgu pred magistratom je bil nato shod Narodne odbrane, ki ga je otvoril starosta ptujskega Sokola dr. Šalamun. Govorili so dr. Vekoslav Kukovec iz Maribora, zastopnik osrednjega odbora Narodne odbrane profesor Pavlovič in polkovnik Putnikovič, dr. Cepuder iz Ljubljane, dr. Irgolič iz Maribora in drugi. Vsi govorniki so poudarjali potrebo nacionalne sloge pa tudi nacionalne odločnosti. Nikdar več se ne smejo povrtni stari časi, ko je bil naš narod suženj drugih. Iz preteklosti se moramo učiti za bodočnost in znati braniti svojo težko priborjeno nacionalno svobodo. — V gledališču pa je bila skupščina Ciril-Methodove družbe.

Po vsej Sloveniji gre glas: Le „Domovina“ je za nas!

kakor da ga hoče požreti z očmi, je pogledal neklicanega novičarja:

«Laže! Stara mati, le verjemite, da laže, ker je ježen name!»

Vzlic temu je Anže čvekal in brbljal in nazadnje celo povedal, da mu je sama gospodična zapala novico.

Medtem ko je bila mati Liza še vsa osupnjena, je Čiše prebledel in planil nad Anžeta. Kakor ris se je zakadil vanj, ga potegnil iz bajte in mu zunaj nametal obilo zahvale za ušesa in po hrbtu, pa jo je kot jelen pocedil pod visoke tepke in po kolovozu onkraj vrta v šumo. Tam se je bridko razjokal spričo Anžetove škodoželjne nezvestobe in se stotero zarotil, da se bo maščeval.

Anže je tako vpil pred Gromovo bajto, da je gospodična Marija vsa zasopla prihitela gledat, kaj se je zgodilo. Čim je iz njenih ust zashšal osorno besedo, naperjeno na Čišeta, je sam pred seboj zrastle in zadirčno povedal, kako sta Čiše in Prudnov Lojz hotela tudi njega zvačiti s seboj. Seveda on ne gre na tako pot. Manjka mu sadja doma, še boljšega, kolikor hoče! Sploh ne mara teh dveh, uh, teh grdob zavrženih niti videti: nobenkrat več, nič več!

Nato je junaško našteval Čišetove in Lojzove grehe in le pozabil povedati, kolikšen je njegov delež pri njih.

Gospodična Marija je zmajevala z glavo, stara Liza pa je obupno sklepala roke in z jokavim glasom ponavljala, kako vnuka vedno prav uči, kako zanj nobi, za svari tu toti, a vse skupaj nič

Letošnji kmečki praznik na Bledu je bil že dvanajsti po vrsti in se je dostojno pridružil svojim prednikom. Zopet se je zbralo v tem božjem kotičku Slovenije mnogo tisoč mož in žená, fantov in deklet z Gorenjske in vseh drugih slovenskih krajev. Zastopani so bili vsi stanovi in vse gospodarske panoge, najmočneje pa seveda kmečki narod. Praznik se je razvil v mogočen tabor narodne sloge in gospodarske vzajemnosti, pa tudi v veličastno manifestacijo jugoslovenske narodne in državne misli.

Spored se je pričel z ocenjanjem goveje živine. Ocenjenih je bilo okrog 70 glav izbrane živine in bilo izplačanih 6000 Din nagrad. Posebej so se ocenjevali biki, krave in telice. Prve nagrade so prejel posestniki Josip Šolar iz Rovt, Franc Bešter iz Ovšiš, Josip Mulej iz Potoka, Jakob Kunstelj in Jože Koželj iz Spodnjih Gorij ter Jože Potočnik iz Rovt.

Že okrog poldneva je bilo na blejskih cestah živahno vrvenje. Vse je hitelo k blejskemu domu, kjer so se zbirale narodne noše za spreved, ki je ob 14. uri krenil proti Zaki. Udeležba narodnih noš je bila posebno velika, saj je bilo zanje določenih 3000 dinarjev za nagrade najlepšim in najpristnejšim.

Spreved je otvoril zastaven Gorenjec z veliko državno trobojko, za njim je igrala domača godba, ki so ji sledile številne narodne noše peš. Za temi so vozili okrašeni vozovi z Bleda in okoliških vasi. Na vozu, ki je predstavljal domačo obrt, so kar spotoma delali smuči in kolesa za vozove, na drugem so otroci predstavljali sneguščico in škrate, na tretjem same zale Gorenjke in Bohinjke. Seveda ni manjkalo bohinjjskih pastirjev v slikovitih nošah. Bilo je okoli 20 voz, ki so sestavljali živo sliko stare slovenske folklorne.

Ko se je spreved premikal skozi letovišče proti Zaki, pa se je tam od vseh strani zbiralo občinstvo, da so blagajne le s težavo zmagovale naval. Mnogi so si izbrali prostor višje ob obrobku gozda in v skalah, odkoder so tudi prav dobro videli potek prireditve. Govore sta ojačevala dva močna ojačevalca. Na gričku nad dirkališčem je stala tribuna za častne goste, vsa v zelenju in zastavicah, višje zgoraj pa so v številnih paviljonih skrbeli za dobro in gostoljubno postrežbo.

ne pomaga. Prav narahlo ga je skušala tudi braniti, češ, da Bog že ve, kaj dela, in da je to siroto udaril, še preden je moglo revše kaj zagrešiti: vzal mu je tako zgodaj očeta! Če fantiči ne čutijo očetove roke, je pač vselej križ!

V vneti zaverovanosti ni nihče zapazil, kako se je privlekel po vrtu izmed tepkovja Lojz, po obrazu poln zamodrelih Čefovih znamenj, da bi ga človek niti ne spoznal. Skrb za tovariša ga je bila pregnala z ležišča vzlic temu, da je na desno nogo še močno čotal. Ta gomozanski Čef! Naj se le pripravi!

Fantič je počasi štrevsal in že od daleč slišal Gromovkino jadikovanje. Močno ga je vse bolelo, močno marsikaj skrbelo, vendar si je dejal, da se na vsak način mora zavzeti za Čišeta. E, Gromovko bo že potolažil. —

O ti spak, čigav glas je pa to? Lojz se skriva za starikavo jablano, poslušaj, kuka in poslušaj. Nazarensko, gospodična Marija govori! Kakor pribit stoji Lojz za jablano in sliši, kako svetuje gospodična, naj bi šel fantek služiti. Pri kakšnem pametnem gospodarju bi bil na dobrem, poštenege dela bi se navadil in še kaj denarja bi se mu z leti nabralo.

Mati Gromovka je čisto njenih misli. Seveda, saj bi ga bila že zdavnaj dala služiti, ali kaj naj počne potlej sama v bajti in brez žive duše! Tako ji fantek le veliko pomaga. Otrok dela in je priden, da ga je veselje gledati, samo včasih mu zarojé take muhe. Ko je pa še otrok! In sam od sebe tudi ne bi bil tak! Dober je kakor duša. Iz

Predsednik prireditvenega odbora, župan spod Ivan Ažman je ob 15. uri otvoril zborovanje, se zahvalil za tako veliko udeležbo in še posebej pozdravil ministra za socialno politiko g. Ivana Puclja, zastopnika bana g. dr. Pfeiferja, senatorja g. dr. Novaka in g. dr. Ravniharja, poslance gg. Mohoriča, Pustoslemška, Komana, Klinca in Gajška, člana ožjega glavnega odbora JNS g. Adolfa Ribnikarja, banovinskega svetnika in župana gosp. Lavtižarja, jeseniškega župana gosp. Žabkarja in predsednika Kmetijske družbe g. dr. Otona Detelo.

Z velikimi ovacijami kralju in Jugoslaviji je bila nato sprejeta naslednja brzozavka Nj. Vel. kralju Aleksandru:

«Na velikem kmečkem zborovanju na Bledu zbrani narod prosi Vaše Veličanstvo, da sprejmete izraze vdanosti in zvestobe. Bog ohrani Vaše Veličanstvo in visoki kraljevski dom za srečno bodočnost naše domovine.»

Ovacije so se polegale, ko je godba zaigrala državno himno, a so se nato zopet obnovile. Enako sta bili z velikim odobravanjem sprejeti pozdravni brzozavki ministrskemu predsedniku g. dr. Milanu Srškiću in predsedniku Jugoslovenske nacionalne stranke g. Nikoli Uzunoviću.

Prvi je povzel besedo zastopnik domačega, radovljiškega sreza v Narodni skupščini, bivši minister g. Ivan Mohorič, živahno pozdravljen od množice, v kateri je naravno bil radovljiški srez razmeroma najštevilnejše zastopan. V izčrpnem in temeljitem govoru je gospod poslanec pojasnil in orisal svetovni gospodarski položaj ter poudarjal, da vse gospodarske politike evropskih držav streme za tem, da se čimbolj vzpostavi ravnovesje med kmetijstvom in industrijo, med poljedelskim in obrtnim delom. V naši državi je bila politika, s katero se je hotelo pomagati kmetu, precej enostranska. Še danes se postavlja kot glavni problem v ospredje izvoz žita, vprašanje opija in oljnatih semen. Govornik je naglašal potrebo, da se kmečko vprašanje rešuj s širšega vidika, tako da se bo skrbelo tudi za one kraje, kjer je kmečki gospodar navezan posebno na gozdno posest, na živinorejo, na domačo industrijo, na tujski promet itd. Nikjer ni zavest povezanosti interesov in medsebojnih odnošajev raznih gospodarskih panog tako živa kakor vprav na slovenskih tleh. Zato se v naših razmerah po-

ust bi si vzel grižljaj in ga dal siromaku, tako srce ima. Če bi le tistega starega zlokuna ne bilo, tistega Kurnikovega Naceta, ki se je s pametjo in z Bogom skregal. Bržčas mu samo on naredi, da je pobič katerikrat tak

Dasi gospodična Marija noče pritrati, da bi bilo Čišetu res kaj narejeno, le prizna, da tisti Nace res ni pri pravi pameti, ko se zapiči še tretji glas:

«Potlej mu je bilo tudi takrat narejeno, ko je tistemu psičku rep odsekal!»

Zzzzek! zadene Lojza, kakor bi ga vsekal modras. Da je Anže tak — taka šleva in tlači in peha prijatelja v zagato —?

Kakor je šepast, plane razžaljeni fantič izza jablane.

«Ti si pa psička iz šole izvabil in ujel! In držal si ga in sekiro si prinesel! Ti, ti si bil, ker te je pesek poznal, ko si se hodil k gospodični Julki nemško učiti! Sam narediš, pa na druge vališ!» odločno kriči iz primerne razdalje in se vzlic togoti škodoželjno smeje Lojz, ko vidi, kako je Anžeta zadelo.

On da je tak? O, gospodična Marija še zdaj vidi tistega malega mopsa, ki ga je imela gospodična Julka, kakor otrok igračo, pa so mu nepripravili odsekali repek. Kako je ubogo psé cvililo!

«Tak ti, Anže?»

«Saj ni res — laže —»

stavlja vprašanje slovenske kmečke politike čisto drugače kakor sredi pasivnih državnih gozdov in rudnikov v Bosni, ali kakor na rodovitnih tleh žitorodne Vojvodine ali Šumadije.

V zadnjem času je bilo v srezu veliko razburjenje zaradi davčnih predpisov. Ni običaj, da se na kmetiskem prazniku o tem razpravlja, toda letošnje izjemne prilike me silijo, da kot vaš sreski poslanec tudi o tem izpregovorim nekoliko besed. Naj mi kdo razlaga in opravičuje, kakor more in zna, kako je prišlo do letošnjih obdavčitev, zame sta dve činjenici jasni in odločujoči. Prva je, da se davčni zakoni glede direktnih davkov na zgradbe in na pridobnino niso od lani v ničemer izpremenili. Druga pa je, da se je letos predpisalo v velikem številu primerov po petkratne pa tudi višje zneske kakor lani. Vsi dobro vemo, da je stanje državnih financ pa tudi samouprav zaradi posledic gospodarske stiske težavno. Narodna skupščina je zato morala lani privoliti v mnoge nove davščine in v povečanje starih, kar je storila le s težkim srcem, ker se je dobro zavedala, kaj to v sedanjih prilikah pomeni. Toda noben član narodne skupščine ne more dopustiti, da se brez odobritve parlamenta enostavno s pritiskom na izvršilne organe povečujejo davščine na mnogokratni iznos prejšnjeletnih, in to v času, ko se po večini panog gospodarstva prilike niso bistveno izboljšale. Storil sem vse korake, ki sem jih imel za potrebne, da se to vprašanje razbistri, zadeva preišče in izterjevalna praksa zopet vrne na pravo mejo nazaj. Porabljam pa tudi to priliko, da še enkrat opozorim vse odločujoče činitelje, da ne npenjajo loka, da rabijo pamet in da prilagode javna bremena zmogljivosti in plačilni sposobnosti davkoplačevalca. Naš davkoplačevalec je vsakokrat brez pritiska storil svojo dolžnost, ker se pregloboko zaveda svojih obvez nasproti državi, toda od njega naj se zahteva le to, kar je v sedanjih prilikah in po veljavnih zakonih pravično in zmogljivo.

V nadaljnjih izvajanjih je govoril gospod poslanec o potrebi javnih del v srezu, o razburjenju, ki so ga povzročili v srezu davčni predpisi in o združitvi občin. Poudarjal je, da je treba združitve izvesti tako, da se kar najbolj upošteva tradicija samostojnih občin, ki jih je v srezu itak že danes le 22. Ohrani naj se vse, kar je važno in življenja zmožno in kar je v stanu ustrezati širokim nalogam novega zakona.

Gospod poslanec je izročil zborovalcem tople pozdrave po državnih poslih v Beogradu zadržanega ministra gosp. dr. Alberta Kramerja, kar so zborovalci sprejeli z ovacijami dr. Kramerju. Tudi poslancu Mohoriču so se za njegova izvajanja zahvalili s toplim pritrjevanjem.

Iskreno pozdravljen je stopil v ospredje govorniške tribune nato minister g. Ivan Pucelj. V uvodu je omenil, da že dvanajstič prisostvuje temu lepemu kmečkemu zborovanju v biseru naše domovine, ki si ga je za svojo letno rezidenco izbral tudi naš viteški vladar. Zopet so se ponovile velike ovacije narodnemu kralju in njegovemu domu, godba pa je zaigrala himno. Gospod minister je nato orisal delo vlade za kmečko prebivalstvo. Vlada ima polno razumevanje za težnje in potrebe kmečkega stanu in nenehno misli, kako bi mu pomagala. Kajti tudi vlada dobro ve, da je predvsem kmečki človek tisti, ki ga je gospodarski zastoj močno prizadel. Vendar pa kmet niti v najkritičnejšem času ni postal malodušen, temveč je vsak čas razumel težke življenjske razmere in je po svojih močeh doslej največ žrtvoval za izboljšanje gospodarskih prilik. Te velike žrtve je naš kmet doprinesel toliko lažje, ker ima zdrav razum in je v njem ljubezen do lastne zemlje in domovine močno ukorenjena.

Zato je naše prebivalstvo v resnici najtrdnjši temelj naše nerazdružne države.

O združitvi občin je gospod minister omenjal, da dovoljuje novi občinski zakon izjemoma tudi občine pod 3000 prebivalci; te izjeme se bodo mogle poslužiti številne gorenjske občine, ki po svoji tradiciji, geografskih prilikah in hitro naraščajočemu prebivalstvu že sedaj sestavljajo vzorne upravne enote.

Vsem razumljiva izvajanja gospoda ministra so zborovalci pozorno poslušali in jim glasno pritrjevali. Banski načelnik g. dr. Pfeifer je sporočil zborovalcem pozdrave bana g. dr. Marušiča. Govorili so nato še podpredsednik senata g. dr. Novak in poslanca gg. Rasto Pustoslavšek in Albin Komarn, nakar je bilo mogočno zborovanje zaključeno.

Profesor Sič in slikar Maksim Caspari sta medtem ocenjevala narodne noše. 32 odlikovanim je bilo razdeljenih 3000 Din nagrad. Med odlikovanimi so vzbujale posebno pozornost lepe noše iz Gorjuš, ki se v dolini le redko vidijo.

Pred pričetkom konjskih dirk je prišel zastopnik Nj. Vel. kralja in kraljice g. general Pavel Pavlovič, ki mu je gdč. Anica Ažmanova v gorenjski narodni noši izročila velik šopek nageljnov. Gospod general se je zanj zahvalil z zagotovitvijo, da ga bo izročil Nj. Vel. kraljici.

Strahotna katastrofa sušaškega letalskega meglu pri Studencu

Komaj so zaplapolala naša krila po zračnih višavah, komaj smo v mladem zaletu in zamahu zahrepeneli za drugimi narodni v višave, že nas je udarila bridka usoda tako strašno, da ne najdemo besed, da bi izrazili svojo žalost. Osem življenj je ugasnilo v meglenem jutru, osem žrtev smo položili na oltar napredka in ne samo njihovim strtim svojcem, temveč tudi nam vsem krvavi srce ob tej strašni izgnani.

Toda zavedati se moramo, da brez žrtev ni napredka. Povsod, kamor reže človeški genij nova pota kvišku, padajo ob njih žrtve, tu težje, tam lažje. Kakor na železnicah, na morju in na cestah, tako so padale in bodo padale žrtve tudi v zračnem morju, dokler bo človek hrepenel po zmagi nad časom in prostorom.

Gosta jesenska megla je ležala v torek zjutraj nad Ljubljano, ko se je z bliskovito naglico raz-

nesla po Ljubljani že ob se imih strahovita vest, da leži na dvorišču umobolnice na Studencu ob podrtem zavodovem zidu osem mrtvih poleg razbitega letala.

Kljub najhujši megli se je dvignilo ob 6.20 trimotorno letalo za polet na Sušak, pod vodstvom znanega najspretnjšega našega pilota Viktorja Nikitina in njegovega pomočnika mehanika Trkulje. Letalo je bilo skoraj popolnoma zasedeno in sta ostali le še dve mesti prazni. Nekaj minut potem, ko se je dvignilo v zrak, je strahovit tresk razburil vse prebivalce umobolnice, ki so pohiteli iskat ponesrečene. Našli so jih pod popolnoma razbitim letalom, ki je razbilo nekaj dreves in močan zid umobolnice tako, da ga je polovica bila v vrtu samem, druga polovica pa izven njega. Ako bi letalo letelo še 200 m dalje, bi se ta katastrofa ne

«Pa spomladi tudi nisi res obiral češenj na farovškem vrtu, kajne da ne? Tisto soboto —» se roga Lojz.

«Nisem jih ne!»

«Kdo drugi je pa vedel, kakor ti, da gospoda ne bo doma! Že veš, kako si doma slišal in nama povedal, da se odpelje nekam na nekakšno zborovanje.»

Anžeta je kuhala rdečica in se je ves tresel od jeze in sramu, ali očitna spoved, ki se je pričela, ni hotela jenjati. Grehi o ptičih in mačkah in žabah, o sadju in krompirju in koruzi so švigali križem, greh na greh kakor ostre puščice, dokler ni Lojz zabrusil še najhujšega:

«Ti si pa dejal, da se boš oženil in da je Brnikova Tončka —»

Ziliv! je zažvižgal po zraku kamen in se je moral bojeviti Lojz naglo umakniti za deblo in obmolkniti, tako dobro je razkačeni Anže pomeril. Po tem krepkem dokazu svoje močatosti se je naglo spustil v tek in bezljal, da se je kadilo za njim, a Lojz se je zadovoljno muzal za jablano.

Stari Gromovki je odleglo. Zdaj gospodična vidi, kakšni so. Tako so si podobni kakor jajce jajcu.

Res, gospodična je videla in sama ni vedela, kaj bi dejala. Smejati se je začela in je rajši vprašala mater Lizo, kako kaj živi in če ne trpita s Čišetom pomanjkanja.

Navzlic temu naj pride z dečkom v župnišče, da bo dobila kakšno malenkost. Čišetu ne bo storil nihče nič žalega, samo gospod ga malo podražijo, da bo kaj smeha. In dečka se nazadnje morda le kaj prime.

Domov grede se je gospodična Marija spet oglasila pri Strojarijih, pa ni bilo o Anžetu ne duha ne sluha. Mati Strojarija bi bila rada vedela, zakaj gospodična išče Anžeta, toda ta ji je samo z nasmeškom naročila, naj pošlje malega malo k njej, kadar pride domov.

Ko je stopila gospodična v župnišče, ji je prišel z vrta brat nasproti, namenjen pravkar na svoj večerni sprehod. Jela mu je praviti, kako si je mladež temeljito izpraševala vest in kako jo je Čiše odkuril, da ga sploh niti videti ni mogla.

Gospod Janez se je tuintam nehote nasmehnil, češ:

«Oh, to divje mladje —»

II.

Lojz mora vsekakor povedati Čišetu, da je ostal na bojišču kot zmagovalac, junaški zmagovalac! Bo že videl Anže, ta lesnika piškava!

Deček je odšepal pod tepke, počival in razmišljal. Nerodno je vzlic temu, hudo nerodno Misli, da imaš prijatelja, pa se ti za prazen nič na vsem lepem izneveri in te še ogrdi povrhu.

Kakor bi se nekaj podrlo v njem, je čutil Lojz. Da je Anže tak prilizun! — Zevajočo praznino je začutil deček v srcu in se je kmalu podviral za

Čišetom. Ni spak, da ga ne bi našel. Kam naj je sicer šel, če ne v gozd?

Poln črnih naklepov je zmagovalac čotal križem in tu in tam zaskovikal ter obveščal na ta način prijatelja o bližajoči se pomoči. Bil je že truden in gozd zavil v hladni mrak, ko se je na zadnje neke odzvalo.

Prudnov je postal:

«Si ti?»

Od nekod plaho:

«Jaz! — Lojz?!»

«Nič se ne boj! Kje pa tičiš?»

In je švedral in iskal, a ga ni mogel iztakniti.

«Oglasi se no, kjer si!»

«Tukaj, je dahnilo s košate bukve. «Za mano splezaj!»

«Ne morem. Sem preveč potolčen. Zlezi dol!»

«Pssst! Če te sliši —»

«Kdo?»

V vejah se je zganilo in se počasi popenjalor nizdol.

«Kaj pa imaš?» je bil Lojz nestrpen.

Čišetov glas se je tresel:

«Potihoma, da naju ne začuti —»

Spustil se je previdno na tla, pa so se vzlic previdnosti glasno pritožile hlače: rrrsk! in je desna hlačnica zazevala hkrati vzdolž in počez. Ko se je odmotal iz rogovile, je zaupa! Lojzu na uho:

«V Turškem brezdnju je —»

«Kaj?»

(Dalje priložiti.)

mogla zgoditi, ker bi priletelo na odprto polje za malim gozdičem, pri katerem se je nesreča zgodila.

Kako se je dogodila katastrofa? Zdaj je vse le še domnevanje, vzrok nesreče bo natančno ugotovila komisija. Jasno je, da so motorji delovali brezhibno. Nedvomno je glavni vzrok katastrofe gosta megla. Navadno se je letalo dvignilo, leteč proti vzhodu, nakar je zaokrožilo proti mestu in odletelo naravnost proti Sušaku. To jutro pa je letelo proti vzhodu nad umobolnico zelo nizko, nakar se je zaobrnilo na vzhodni strani zopet nazaj. Očividno je pilot izgubil takoj, ko je zakrožil v zraku, smer, še preden se je mogel dvigniti nad megleno morje. Najbrž se je pa držal nižine tudi zato, da bi se ravnal po pokrajini.

Na vse zgodaj zjutraj je priletelo že mnogo ljudi na kraj nesreče in so takoj poizkusili reševati nesrečnejše, vendar pa so bili vsi mrtvi z razbitimi telesi tako, da dolgo niso mogli najti udov številnih potnikov. Strežniki umobolnice so, še preden so prihitali organi oblasti na kraj nesreče, izpod ruševin letala izvlekli popolnoma skazena trupla potnikov in jih položili drugo poleg drugega. Malo kasneje so prinesli veliko plahto, da so z njo zakrili strahoviti prizor. Motor sam je odletel več ko 10 m daleč. Desno krilo letala je odbilo s silovito močjo vrh močnega drevesa in obletelo na zemlji 20 m daleč od kraja nesreče.

Ko je priletelo letalo zopet nad umobolnico od vzhoda proti zahodu, je očividno krenilo proti vzhodu, ker se je letalo zaletelo v gozdiču na zahodni strani umobolnice v drevje, nato pa se v približno tri metre visok zavodov zid, ki ga je porušilo v dolžini okrog štirih metrov. V gozdiču je kosilo močna kacijeva drevesa kakor travne bilke. Levo krilo je ležalo kakih 30 m daleč pri visoki akaciji. Desno krilo je popolnoma zdrobljeno sredi opustošenega prostora pred zidom. Tik ob zidu so ležali vsi trije razbiti motorji, na vrhu razvalin v odprtem zidu pa zadnji del trupa letala, ki je še najmanj razbit. Ostali deli letala so bili tako razbiti, da jih ni bilo mogoče spoznati in nudijo strahovito sliko.

Vzroki katastrofe še niso pojasnjeni, vendar pa je nedvomno kriva izredna gosta megla, ki je ležala zjutraj nad ljubljanskim poljem, ker je letalo komaj dve minuti po startu padlo in se popolnoma razbilo.

Med potniki so bili gde. Ivana Piller, mestna učiteljica iz Ljubljane, Salendrova ulica št. 6; Anton Lušič, trgovec in borzni senzal iz Ljubljane; Vladimir Štrekelj, visokošolec in sin znanega sadjarskega strokovnjaka, višjega nadzornika g. Josipa Štreklja; Ivan Kosler, 78letni znani podjetnik iz Šiške; Ivan Zura, lesni trgovec in lastnik parne žage iz Slovenske Bistrice, in Georg König, trgovski potnik iz Nürnberga. Ivan Zura je bil pripeljal s taksijem na letališče, tik pred odhodom letala, za katerega odhod je bil znak že dan. Le zaradi njega so letalo zadržali, da je odletelo z desetminutno zamudo. Nesreča se je zgodila najbrž ob 6.21 minut, ker so med razvalinami našli ure, ki so se tisti trenutek ustavile.

O nesreči je bilo obveščeno poleg policije tudi državno tožilstvo in uprava «Aeroputa», ki so še tekom dopoldneva izvršila preiskavo in ugotovili posamezna trupla.

Ta letalska nesreča je prva v Jugoslaviji, odkar imamo redni zračni promet, in je v Ljubljani že v ranem jutru vzbudila splošno potrtoost in sočutje z žrtvami.

S ponesrečeno učiteljico Pillerjevo je nameval potovati tudi njen nečak Frelj in je prispel na letališče z osebnim avtomobilom nekaj minut prepozno. Tedaj je ležalo letalo že razbito in njegova teta mrtva med razvalinami. Bil je ves iz sebe na kraju nesreče.

Izmed sorodnikov ponesrečenec je prispel na kraj nesreče najprej g. višji nadzornik Štrekelj, oče ponesrečenega Vladimira Štreklja. Bil je prepričan, da je njegov sin še živ, in ni mogel verjeti strašne resnice ob kupu razvalin. Pokojni akademik Štrekelj je hotel odleteti na Sušak

obiskat svojo nevesto že včeraj, pa ga niso sprejeli v letalo, ker je prosil za znižano ceno, ki mu jo pa niso mogli dati, ker je bilo letalo polno zasedeno. Njegova tragedija je tem strašnejša, ker je hotel danes po zračnih višavah odhiteti k svoji nevesti, a ga je kruta smrt sredi najlepših nad iztrgala iz bujnega življenja.

Kakor znano, je vsak potnik, ki se pelje z letalom, zavarovan za visoko vsoto 400.000 Din. V znesku za vožnjo je namreč vračunana še posebna pristojbina za zavarovanje, ki jo družba plača posebnemu mednarodnemu koncernu zavarovalnic. Zastopstvo tega koncerna ima pri nas zavarovalnica «Triglav». Svojci ponesrečenih žrtev bodo torej dobili izplačanih po 400.000 Din. V celoti bodo torej družbe izplačale za šest ponesrečenih potnikov 2.400.000 Din, dočim sta pilot in mehanik zavarovana vsak samo za 100.000 Din.

Naval občinstva na pozorišče strahovite letalske nesreče se je stopnjeval od minute do minute. Z vseh strani so prihajali ljudje, se rili skozi gozd in vejevje. Po cestah proti Studencu je švigalo na stotine kolesarjev, neprestano so donele trobe avtomobilov in motorjev. Vestni orožniki pod vodstvom komandirja g. Sušnika iz Vevče so s težavo vzdrževali red ter pazili, da niso ljudje silili prav na kraj nesreče. Pozneje jim je prišla na pomoč policija. Daleč okrog razbitin in ruševin so se zbirali tisoči radovednežev ter nemo zrlji na žalostne ostanke razbite orjaške ptice.

Prva katastrofa v naši civilni avijatici je težka, toda tolažiti naš mora zavest, da doprinašajo drugi narodi za svoj napredek še mnogo težje žrtve, tolažiti nas mora trdno prepričanje, da te žrtve niso bile doprinešene zaman. Malodušnosti ne sme biti mesta med nami. Samo narod, ki ohrani tudi ob najhujšem udarcu isode mirno kri in jeklene živce, ima bodočnost.

DOPISI

ORMOŽ. Ustanovni občni zbor podružnice ZAKŠ se bo vršil v mali dvorani Kletarskega društva 17. t. m. ob osmih zjutraj. Tovariši absolutni, udležite se oboroženo polnoštevilno.

GOSPODARSTVO

Tedenski tržni pregled

ŽIVINA. Povpraševanje po živini je na vseh sejmih zadovoljivo. Cene so se pričele prav neznatno dvigati.

VINO. Zaradi slabih upov na letošnji pridelek so zadnji teden trgovci živahno povpraševali po starem blagu in se cene vinu dvigajo.

HMEJLJ. Pretekli teden je ostala kupčija mirnejša, deloma zaradi prevzema blaga, deloma pa zaradi nekkih težav v prometu z nemškimi denarjem. Cene se držijo med 80 do 90 Din. Kakor vse kaže, bo kupčija kmalu oživela.

Sejmi

18. septembra: Kapela, Braslovče, Vinica, Crenšovec, Bučka, Loka pri Zidanem mostu, Šent Lambert, Št. Janž pri Dravogradu, Šmarje pri Jelšah;

19. septembra: Št. Janž (srez Krško);

20. septembra: Zabukovje, Ljutomer, Nadlesk, Št. Vid pri Grobelnem;

21. septembra: Dobrna, Rečica ob Savinji, Zgornji Tuhinj, Ribnica, Laško, Sv. Peter, Kandija, Dravograd, Št. Ilj pri Velenju;

22. septembra: Šoštanj, Sv. Helena pri Čakovcu;

23. septembra: Frankolovo, Velike Brusnice, Šent Ilj pod Turjakom.

Vrednost denarja

Na naših borzah smo dobili v devizah (k spodnjim tečajem naj se prišteje še premija 28,5 %):

1 nizozemski goldinar za 23-14 do 23-25 Din;
1 nemško marko za 13-65 do 13-76 Din;
1 ameriški dolar za 40-64 do 40-92 Din;
100 francoskih frankov za 225 do 226 Din;
100 češkoslovaških kron za 170 do 171 Din;
100 italijanskih lir za 302 do 304 Din.

Avstrijski šiling se je prodajal v zasebnem kliringu po 8-80 Din. Dolar se prodaja po 48 Din s premijo vred.

Vojna škoda se je trgovala po 243 do 245 Din, investicijsko posojilo pa po 49 do 53 Din.

DOMAČE NOVOSTI

NE ODLAŠAJTE

s plačilom naročnine! Jesen se bliža, pridelki bodo kmalu pospravljeni, zato ne pozabite na naročnino. List, iz katerega vse leto zajemate pouk in Vam dela kratek čas, kliče po hrani, po plačilu, da Vas bo lahko še nadalje učil in zabaval. Zato storite svojo dolžnost in poravnajte naročnino do konca leta. Kdor nima več položnice, naj piše na upravo, da mu pošlje drugo.

Upravništvo «DOMOVINE».

* **Mladinska organizacija JNS.** «Glasnik JNS» objavlja v svoji zadnji številki, da je glavni odbor v smislu statuta stranke sklenil osnovati posebno mladinske organizacije, obenem objavlja zadevna podrobna navodila. Glavni odbor JNS izjavlja, hkrati, da doslej še ne obstoji nobena priznana mladinska organizacija JNS. To izjavlja zato, ker je bil obveščten, da se izdajajo ponekod neki omladinci kot voditelji omladinske organizacije JNS, ki pa s stranko niso v nobeni zvezi. Mladinske organizacije JNS se bodo osnovale v sporazumu s sreskimi organizacijami stranke po navodilih vodstva stranke.

* **Združitev občin izvršena.** Ob sklepu lista smo izvedeli, da je izšla naredba o združitvi občin. V naši banovini so bile v veliki meri uvaževane upravičene želje prebivalstva. Obsežno uredbo prinesemo v prihodnji številki.

* **Pozor, reducirani (odpuščeni) rudarji!** September 1933. je za reducirane rudarje silno važen. Po novem pravilniku imajo tudi vsi odpuščeni rudarji pravico do pokojnine, kadar obnemorejo. Plačati je treba pri krajevni ali glavni bratovski skladnici za ves čas po odpustitvi do sedaj le 20 Din priznalinine. A ta mali znesek mora biti plačan še ta mesec, sicer so vse pravice brez-pogojno izgubljene. Čitatelji, povejte to vsem prizadetim revežem.

* **Gimnazije nabito polne.** Število dijakov rase. V Ljubljani je med 4502 dijakoma 1670 deklet.

* **«Mož in zakon».** V založbi «Žena in dom» je izšla te dni pod zgornjim naslovom prav zanimiva in poučna knjiga, ki bi naj ne manjkala v nobeni hiši. Koliko gorja v zakonu bi se prihranilo, če bi vedeli zakonci pred poroko to, kar izvejo po poroki. Knjiga stane 30 Din, naročnice lista «Žena in dom» pa dobijo poleg te še štiri druge prav poučne gospodinjske knjige za 37 Din. Naroča se pri upravi «Žena in dom» v Ljubljani, Dalmatinova ulica 10/L.

* **Banovinska podpora pogorelcem v Ivanjih.** Banska uprava dravske banovine je naklonila za prvo pomoč pogorelcem v Ivancih v Prekmurju podporo v znesku 10.000 Din.

* **Huda nesreča kolesarja.** Huda kolesarska nesreča se je pripetila na znanem klancu v Podbrezju. Posestnikov sin Janez Rehberger s Primskovega pri Kranju, se je vračal s kmetskega praznika na Bledu v družbi svojega brata proti domu. Na sredi klanca mu je veter odnesel klobuk, fant pa je zaradi tega tako naglo ustavil kolo, da ga je vrglo preko vodila v jarek, kjer je obležal nezavesten. Poklicani reševalni avto ga je prepeljal v ljubljansko bolnišnico. Ponesrečenec si je hudo pretresel možgane in mu je počila tudi lobanja. Njegovo stanje je brezupno.

* **Tragična smrt mladega pilota.** Prejšnjo sredo je v Divuljah po nesrečnem naključju izgubil življenje gojenec pilotske šole podnadnik Alojzij Grad, doma iz Škofljice pri Ljubljani. Takoj po nesreči so ga prenesli v vojaško bolnišnico v Split, a je bilo že prepozno in je v kratkem času podlegel poškodbam. V četrtek ob 4. uri popoldne so mu priredili svečan pogreb, katerega so se udeležili častniki in mornarji zrakoplovne postaje in šole v Divuljah in z godbo eskadre, ki je usidrana v splitskem pristanišču. V sprevedu so nosili krog 20 vencev, rakev pa so iz bolnišnice prinesli pokojnikovi tovariši, gojenec letalske šole. Krsta je bila pokrita s trobojnicjo. Na železniški postaji so se od pokojnika poslovili v imenu častništva njegov komandant kapetan korvete Saks, v imenu njegovih tovarišev pa podčastnik Barta. Oba sta obžalovala njegovo prerano smrt in podčrtala njegove vojaške in tovariške vrline. Truplo Alojzija Grada so prepeljali v njegov domači kraj.

* **Iz slovenskih koroških vasi.** V št. Jakobu v Rožu so pretekli terek položili k večnemu počitku uglednega posestnika in zvestega narodnjaka Mihaela Haleggerja, po domače Kobintarja, v Srenjah. Pred tednom je bil šel v gozd sekati drva, po nesreči pa mu je padlo deblo na nogo in mu jo zmečkalo. Prepeljali so ga v celoško bolnišnico, kjer so mu nogo odrezali, a mu s tem niso mogli rešiti življenja. Povod prerane smrti je bilo zastrupljenje krvi. — V št. Pavlu pri Zili je umrl Jurij Bliml, ki je bil pristna in žilava ziljska korenina, vrl gospodar in vnet narodnjak.

* **Smrt zavednega moža.** K večnemu počitku so položili posestnika Antona Petka iz Strmce pri Litiji. Bil je stara slovenska korenina, ki ni nikoli podlegel tujim vplivom, temveč je s svojim naravnim razumom uvideval, da politične strasti niso prava pot za ublaženje razmer v naši mladi državi. Zaradi tega je užival vsesplošno spoštovanje pri vseh. Osobito siromaki ga ne bodo pozabili, ker je bil res dobričina. Bodí mu blag spomin, njegovim svojcem naše sožalje!

* **Smrt motociklista.** Na Mali Šmaren zvečer se je vračal 30letni trgovski potnik Josip Koštomaj iz Polul pri Celju s svojim motornim kolesom iz Petrovč v Celje. Nasproti je privozil kmečki voz, ki ga je pa Koštomaj očitno prepozno opazil. Motorno kolo je treščilo v sprednji del voza. Pri tem je oje zadelo Koštomaja s tako silo v prsi, da mu je prebilo levi del prsnega koša in ranilo sree. Koštomaj je takoj izdihnil.

* **Najstarejša škofjeločanka,** Marija Kankljeva, je umrla pri Labaharju v Kapucinskem predmestju. Ženica je dosegla lepo starost 94 let in je bila kljub visokim letom vedno pri popolni zavesti, čeprav se je držala zadnji dve leti po večini postelje. Pokopali so jo na loškem pokopališču. Blag ji spomin!

* **Nedolžna žrtev.** V Račah je bila nedavno tombola, ki ji je sledila domača veselica. Med gosti sta bila tudi posestnikov sin Štefan Bauman iz Brezovelj in posestnikov sin Martin Veronik iz Podove. Ko sta bila že precej vinjena, sta se dogovorila, da ubije tam navzočnega posestnikovega sina Alojzija Markiča. Zvečer je šel Bauman k posestniku Požegarju in mu odnesel koso, ki je visela na skednju. Koso je nato skrnil za vrata blizu veseličnega prostora. Nato se je vrnil na veselični prostor, kjer je na pragu gostilne srečal Markiča, s katerim sta se takoj sprla in stepala. Med preprirom je stekel Bauman na vrt po koso ter planil nato v vežo, kjer je stal Markič pri točilni mizi, na njegovi desnici pa znani cestni banovinski mojster Anton Gole iz Šikol, ki se je pravkar vrnil iz Maribora ter stopil na majhno okrepčilo v gostilno. Bauman je zamahnil s koso proti Markiču, ta se je pa izognil in je kosa zadela Goleta naravnost v srce. Nesrečnež je kmalu izkrvavel in izdihnil.

* **Najdelj živijo Banatčani.** Med mnogimi zanimivostmi higienske razstave v Beogradu so tudi statistični pregledi umrljivosti, izdelani za posamezne pokrajine naše države. Pregledi se opirajo na podatke od leta 1920. naprej ter so tudi razdeljeni na moški in ženski spol. Po teh sta-

tističnih tabelah živijo najdelj Banatčani obeh spolov, najkrajše življenje pa je prisojeno prebivalstvu Bosne in Hercegovine. Pri statističnem pregledu, ki je razdeljen po spolih, so moški obeleženi z najdaljšim življenjem v Banatu, ženske pa v Sloveniji. Povprečna starost moških v Jugoslaviji znaša 26 in pol leta, povprečna starost žen pa 27 in pol leta.

* **Tekmovanje harmonikarjev** se je vršilo pretekli petek. Za tekmovalje je bilo prijavljenih 63 harmonikarjev, predvsem iz naše banovine, eden pa je bil tudi iz Niša. V mladinski skupini je prejel prvo darilo Viktor Perper iz Ljubljane, drugo Ludovik Lombar iz Nove vasi pri Rakeku in tretje Anton Rakar iz Litije; v diatonični lažji skupini: prvo darilo Slavko Strnen iz Kranja, drugo Anton Vampelj iz Dobrave in tretje Fran Sitar iz Vrhpolja; v diatonični težji skupini: prvo darilo Ciril Bricelj iz Štepanje vasi, drugo Ivan Magister iz Gornjih Gamelj in tretje Jože Jurman z Gline; v kromatični težji skupini: prvo darilo Milan Stante iz Celja, drugo Božo Jovanović iz Niša in tretje Anton Herman iz Loke pri Trbovljah. Vsi navedeni so prejeli kot darila velike in male srebrne plakete (znake) in bronaste plakete. Državno prvenstvo v diatonični težji harmoniki je bilo priznано Cirilu Bricelju iz Štepanje vasi, državno prvenstvo na kromatični harmoniki pa Rudolfu Pilihu iz Maribora. Oba državna prvaka sta prejela vsak po eno zlato plaketo in vsak po en velik srebrni prehodni pokal, ki ostane nagrajencu po treh zaporednih zmagah kot dar.

* **Če bi vedeli, kar vé zobozdravnik,** bi Vam bilo jasno, da so slabi zobje in zobobol vselej posledica slabe zobne nege. Ali so zobje slabo snaženi, ali pa so slaba čistilna sredstva kriva, da se v kratkem času uniči zobna sklenina. Ne gujte zobe redno zjutraj in zvečer s Chlorodontom, pa bodo Vaši zobje ostali zdravi in lepi še v pozni starosti.

* **Vlom pri belem dnevu.** Nedavno je vlomil neznan vlomilec v stanovanje viničarja Marka Antoliča na Kozjaku. Vlomilec je gotovo dobro poznal razmere pri viničarju. Nasilno je odprl kovčeg in pobral iz njega vse prihranke v znesku 4500 Din ter izginil s plenom brez sludu. Antolič je osumil tatvine mlajšega moškega, ki je v družbi nekega 19letnega dekleta pri njem prenočil.

* **Življenje je dal za zajca.** Divji lovec Mate Varič iz Slatine je v gozdu ustrelil zajca. Ko se je vračal domov, so ga ustavili orožniki in zahtevali, naj jim izroči zajca in puško. Varič je nameril puško proti orožnikom, ki pa so bili urnejši in so streljali na Variča, ki je obležal na mestu mrtev.

* **Nesreča na cesti.** Te dni je zavozil Gojčičev tovorni avtomobil, naložen z gramozom, na cestnem križišču v Košakih v dva kmečka voza, ki ju je razbil. Prvi voz je bil last posestnika Karla Čeha od Sv. Trojice v Slovenskih goricah, drugi pa posestnika Janeza Edra iz Pesnice. Ederjev konj je dobil pri karambolu tako hude poškodbe, da so ga morali mariborski reševalci, ki so bili poklicani na pomoč, prepeljati v mariborsko klavnico, kjer so konja zaklali. Vsa škoda se ceni na preko 7000 Din. Do nesreče je prišlo, ker se je avtomobilu na strmini utrgala zavora in šofer Franc ni mogel ustaviti težko naloženega vozila.

* **Požig na Grobelnem.** Nedavno noč je nastal ogenj v gospodarskem poslopju posestnika in gostilničarja g. Lenasija v bližini postaje na Grobelnem. Plameni so kmalu objeli vse poslopje. V veliki nevarnosti sta bila tudi hiša in drvarnica, ki stojita komaj tri metre od gospodarskega poslopja. Da nista pogoreli tudi ti dve poslopji, je zasluga gasilcev iz št. Vida, ki so kmalu prispeli na kraj požara in obvarovali hišo in drvarnico, dočim je gospodarsko poslopje pogorelo do tal. Pri gašenju so uspešno sodelovali tudi gasilci iz Celja in št. Jurija ob južni železnici, ki pa so bili precej pozno obveščeni o požaru. V gospodarskem poslopju je zgorelo krog 150 stqtov sena in mnogo poljskih pridelkov. Oškodovani so tudi

nekateri sosedje, ki so imeli svoje poljske pridelke shranjene v gorečem poslopju. Zivino so pravočasno rešili iz hleva.

* **Smrt zaradi kačjega ugriza.** V Mlakodolu pri Kostanjevici je na pašniku kača ugriznila osemletno hčerko seljaka Kukrike. Ko je zvečer prignala živino domov, je materi potožila, da jo je nekaj pičilo v nogo ter da jo je noga začela boleti. Starši se za to niso dosti zmenili, misleč, da je otroka pičila kaka žuželka. Šele ko je naslednjega dne noga začela otekati, jim je bilo jasno, da je otroka pičila kača. Namesto da bi poklicali zdravnika, so deklico začeli zdraviti z raznimi domačimi zdravili. Šele ko je noga počrnela so poklicali zdravnika, ki je poizkusil vse, da bi otroka rešil. Bilo pa je prepozno. Deklica je v najhujših mukah izdihnila.

* **Župan razkrinkan kot vodja tatov in vlomilcev.** Veliko presenečenje za beranski okraj v zetski banovini je prijetje uglednega kmeta Janje Korača iz Vasi Glavaci. V teh krajih je bila že dve leti na delu predrzna tatinska in vlomilska tolpa ki pa je orožniki pri vsej vsoji vnemi niso mogli izslediti. Ker so se v zadnjih dneh še v večji meri kakor prej vršili vlomi, so orožniki pomnožili svojo pozornost in so patroljirali vsako noč po vaseh. Sredi noči so pri nekem gospodarskem poslopju naleteli na moža, ki je z največjo vnemo nekaj kopal. Ko so pristopili bliže, so videli, da je to sam Janja Korač, ki je bil že ponovno izvoljen za župana. Ko so ga brez vsakega suma začudeno vprašali, kaj dela, je bil v hudi zadregi in je osorno odgovoril, da jih to nič ne briga. Ker pa so videli, da zakopava neke zavoje, so si njegovo delo ogledali in našli v jami raznovrstne predmete, ki so jih takoj spoznali za tatinski plen. Korač je potem priznal, da so vse to nakradli njegovi pomočniki in da ima še več tatinskega plena shranjenega doma. Pozneje so res našli v njegovih shrambah tatinski plen, ki predstavlja večjo vrednost. Ker je Korač navedel tudi svoje pomočnike pri predrznih tatvinah, orožnikom ne bo težko spraviti na varno predrzne tolpe.

* **Letošnja letina v pljuškem okraju** je zelo dobra, zlasti dobro je obrodila koruza, krompir, pšenica in rž. Velike srbi pa ima naš kmet, kako vnovčiti pridelke, ki nimajo prave cene. Poljski pridelki bodo komaj zadostovali za poravnavo zaostalih davkov, ne glede na to, da se mora naš kmet preživeti čez zimo. Krompir se prodaja sedaj po 35 par, rž po 75 par, pšenica po 1 Din za kilogram. Tudi vinogradniki si ne obetajo nič dobrega. Rast grozdja je zaostala zaradi deževnih nepravil za 14 dni. Kvantitativno in kvalitativno bo pridelek za polovico manjši, odnosno slabši od lanskega. Poleg tega pa je v zadnjem času še nastopilo hladno vreme, tako da grozdje le po malem dozoreva. Začelo se je živanno povpraševanje po starih vinskih zalogah, kar jih pa je seveda zelo malo, ker so vino večinoma vnovčili po raznih vinotočih. Cena vinu je poskočila na 3 do 5 Din za liter, sortirano vino pa celo na 6 Din za liter.

* **Cela domačija pogorela.** 31. avgusta zjutraj je nenadno nastal ogenj na posestvu, ki je last Pernata Franca v Zgornjih Pleterjih, občina Sveti Lovrenc na Dravskem polju. Goreti je začelo med gospodarskim in stanovanjskim poslopjem, ki sta se držali skupaj. Ogenj je nastal baš v času, ko je bil gospodar v službi kot železničar na Pragerskem, ostala družina pa, žena in stara mati Mesari Katarina z otroki, so bili na polju pri delu. Še dobre četrt ure pred požarom je zapeljala Meznaričeva kravo v hlev, ni pa opazila še nič sumljivega. Ogenj je popolnoma uničil leseno, a slamo krito gospodarsko poslopje, od stanovanjskega poslopja pa je ostal samo spodnji del. Razen tega je zgorelo tudi veliko krompirja, sena, rži in drugih poljskih pridelkov kakor tudi gospodarsko orodje. Skupna škoda se ceni na 20.000 Din. Ogenj je nastal zaradi slabega dimnika. Pri gašenju je sodelovalo gasilno društvo iz Cirkove, ki je ogenj omejilo v toliko, da ni bilo nevarnosti za sosednja poslopja.

* **Smrtna obstrelba.** Pretekli četrtek se je pripetila na Bukovici v Selški dolini huda nesreča, katere žrtev je postal priljubljeni lovski čuvaj Alojzij Rihlaršič, star 30 let. Mladenič je zagledal nekega psa, ki je podil proti Selščici dve srni. Živali sta se umikali psu tako, da bi bila morala bežati ena srna tik mimo čuvajevega doma. To je Rihlaršiča opogumilo, da je tekel v 50 korakov oddaljeno hišo svojega brata, kjer je imel spravljeno svojo puško. Vložil je naboje, nato pa je hotel pomiriti domačega psa, ki je pričel divje lajati. Ker pa se žival ni dala ugnati, jo je Rihlaršič odrinil s kopitom. Cev puške je imel obrnjeno naravnost proti sebi. To je bilo zanj usodno. Čeprav puška sicer ni bila napeta, se je vendar eden nabojev sprožil Rihlaršiču v trebuh. Nesrečnež je opotekaje se napravil še nekaj korakov, nato pa se je zrušil v nezavestnem stanju na tla. Na puškin pok so seveda takoj prhiteli iz hiše domači, ki so z grozo našli Lojzeta v obupnem stanju. Prinesli so ga v hišo, toda še preden je dospela zdravniška pomoč je fant že izdihnil.

* **«Vinski zakon in kletarski vedež.»** Druga, predelana in pomnožena izdaja. — Pravkar smo prejeli to knjigo. Trdo vezano, 228 strani. Cena 50 Din. V samozaložbi pisca Andreja Zmaveca, Maribor, Gosposka ulica števil. 50. Čekovni račun št. 16.086 pri poštni hranilnici, podružnici v Ljubljani. — Za vinarje, vinarske in kletarske zadruge, kletarje, gostilničarje, trgovce z vinom in spirituozi, za vinske konsumente in kletarske kontrolne organe pa tudi za pravniko, narodnega gospodarja, organe finančne uprave in prometne ustanove

* **Umiranje za jetiko.** V Beogradu se je vršila nedavno svečana akademija Lige proti tuberkulozi za Beograd, Zemua in Pančevo. Pri tej priliki je predsednik Lige g. dr. Miograd Vračević podal zanimive statistične podatke glede umiranja za tuberkulozo v naši državi. Umrlo jih je leta 1924. 38.083, leta 1925. 35.806, leta 1926. 36.913, leta 1927. 38.025, leta 1928. 38.570 in leta 1929. 41.371 oseb. V naši državi boluje za tuberkulozo okroglo 1.300.000 oseb. Nato se je vršila vrsta predavanj o borbi proti tuberkulozi v naši državi.

* **Suženstvo otrok v beograjski tovarni.** Delavska zbornica v Beogradu je odkrila škandalozno zlorabljanje velikega števila dečkov, starih od 10 do 13 let, v tovarni konzerv v Kijevu pri Beogradu. Ta tovarna je na zunaj lepo pobeljena, okna so okrašena s cveticami in tudi pred vhodom so lepe gredice, v notranjosti pa je pravi pekel za preko 100 otrok. Iz okolice Niša in Pirota so privedli v to tovarno pomladi kakih 100 dečkov v starosti od 10 do 13 let, ki so sedaj tam zaposleni kot delavci, so pa v resnici pravi sužnji in jetniki. Spijo v hlevih in jih je v majhnem prostoru, ki bi zadoščal, če bi bil sploh urejen kot človeško bivališče, komaj za nekaj oseb, stlačenih do 30. Spijo na prepereli slami in raztrganih vrečah. Hrana je podobna pomijam in odpadkom. Izvršena kontrola je ugotovila strašno izkoriščanje otrok, ki so tako preplašeni, da si o vsem niti ne upajo govoriti. Uradu za zavarovanje delavcev je prijavila tovarna 100 oseb.

PREKMURSKI GLASNIK

Naši ljudje v Sibiriji. Kakor poročajo iz Dolnje Lendave, se je po 16 letih oglasil svoji ženi Katarini iz Rusije Stefan Zemljak. Leta 1915. je prišel v rusko ujetništvo. Od onega časa ni bilo več glasu od njega. Vsi so mislili, da je umrl. Njegova žena se je v drugi poročila in ima iz novega zakona troje otrok, sedaj pa je vdova. Stefan je delal v nekem sibirskem rudniku, nedavno pa je zvedel, da je konec svetovne vojne. V pismu pravi, da je v Sibiriji še mnogo naših ljudi in da upa, da se bo kmalu mogel vrniti v domovino.

Pojasnilo o kreditu za žito leta 1928. Na seji banovinskega sveta je o tem povedal ban g. doktor Marušič naslednje: «K izvajačem g. Kührarja hočem podati nekoliko pojasnila. Leta 1928. se je dalo po toči prizadetim na kredit žito, ki je

veljalo takrat preko 300 Din za metrski stot. Razume se, da se je mogla ta akcija izvesti takrat samo tako, da je banovinska hranilnica ta denar posodila oblastnemu odboru. S tem kreditom se je akcija izvedla in se je žito razdelilo po ceni, ki je takrat zanj veljala. Danes, ko je cena žitu tako nizko padla, občutijo prebivalci v murskosoboškem srezu kot zelo težko breme, ker morajo vračati za kupljeno žito izposojeni denar v iznosu, ki ni s sedanjimi cenami žita v nikakršnem razmerju. Jasno je, da o kaki krivici tu ni govora, ker je banovinska hranilnica denar dejansko dala in je treba ta denar ves vrniti ne glede na to, da so med tem cene pšenice padle. Kljub temu pa sem glede na stanje, kakršno vlada sedaj, smatral za potrebno, da se revidirajo dotični računi in gre na roko tistim, ki zaradi slabih razmer ne morejo odplačati dolga pri banovinski hranilnici. Na podstavi te revizije smo v korist vseh manjših posestnikov, ki so takrat dobili podporo od oblastnega odbora v Mariboru znižali dolg za 130.000 Din. Ta znesek je kraljevska banska uprava prevzela v odplačilo pri banovinski hranilnici. Ker s tem prebivalci še vedno niso bili zadovoljni, sem odredil novo revizijo. Pri tem smo pa morali upoštevati dejstvo, da so nekateri rabili to žito za svoje potrebe, za prehrano itd., dočim so drugi vzeli žita več kakor so ga rabili ter ga prodajali naprej po višjih cenah in s tem na račun podpor delali dobiček. Razume se, da je bilo treba tudi to uvaževati. Zato sem odredil, da se ponovno skliče anketa v Murski Soboti, ki se je tudi sklicala, da se stopi v stik s prizadetimi občinami, da se ugotovi vse okolnosti, katere so važne za eventualno nadaljnjo akcijo. Moram pa poudariti ponovno, da je bilo 130.000 Din odpisanih že pri prvi reviziji ter bomo šele videli, koliko bomo morali še nadalje iti prizadetim na roko.»

POMARANČA IN LIMONA.

O pomaranči vemo, da je zelo sočen sad. V Evropi so poznali pomaranče že v šestnajstem stoletju. Takrat so jim pripisovali vsemogoče zdravilne moči, tako med drugim, da z njimi lahko odženeš kamne iz mehurja. Potem je bila zopet pomaranča tisto sredstvo, ki je ohranilo žene večno mlade. Danes nismo več tako navdušeni za pomarančo, kakor so bili zanj ljudje prejšnjih stoletij, čeprav je to eden najbolj koristnih sadov, ki jih poznamo. Pomaranče pač ne moremo predpisati za kako posebno zdravljenje. Koristna je približno tako kakor drugo sadje. Ker ima obilo vitaminov, je priporočljiva zlasti za dojenčke, ki jih hranimo s steriliziranim mlekom. To mleko ima veliko napako, ker je mrtva hrana. Citrono so smatrali za krepko sredstvo proti revmatizmu, in sicer v začetku bolezni. Limona vpliva na revmatizem prav tako kakor drugo sadje, približno tako kakor pomaranča, ki ima to prednost, da je bolj okusna. Sicer se zdravljenje z limonami neposredno ne priporoča, pač pa se lahko jemlje limona v obliki limonade. Če se hoče, da bo imela limonada zaželeni učinek, se mora piti pol ure pred jedjo. Tako vsaj priporočajo tisti, ki se razumejo na limono.

IZ POPOTNIKOVE TORBE

Sadjarski tečaj v Beli krajini

Ljubljana, 10. septembra.

Še lani so člani znane ljubljanske vinarske in sadjarske zadruge «Belokrajinska klet» privedili v večjih krajih Bele krajine gospodarska predavanja z namenom pospeševanja pogozditve, povzdige samega gospodarstva in predvsem sadjarstva in vinogradništva. Dočim pa je vinogradništvo vsaj v nekaterih krajih že danes na zadovoljivi stopnji, je sadjarstvo, žal, večinoma še na prav nizki stopnji, ali pa še skoraj neznano, dasi je ta gospodarska panoga izredno koristna in plodonosna.

Da bi poživili vrtisk lanskim predavanj, ki so med belokrajinskim narodom vzbudila veliko zanimanje, so sklenili isti člani tudi letos prirediti vrsto predavanj, odnosno sadjarskih tečajev. Kraljevska banska uprava je tudi sama uvidela velik pomen tega dela in jim dodelila podporo, s katero so ti nameravani tečaji omogočeni. Tečaji se bodo vršili v vseh večjih krajih Bele krajine, in sicer 16. t. m. v Lokvici, 17. t. m. v Radovici, 18. t. m. v Drašičih, 19. t. m. v Božakovem, 20. t. m. v Metliki, 21. t. m. v Podzemlju, 22. t. m. v Adlešičih, 23. t. m. v Gradacu, 24. t. m. v Semiču, 25. t. m. v Črnomlju, 26. t. m. v Dragatušu, 27. t. m. na Vinici in 28. t. m. v Starem trgu, kjer bodo potem 30. t. m. tudi zaključeni. Predavanja bo vodil znani sadjarski strokovnjak, nadzornik g. Štrekelj. Predavalo se bo v vseh teh krajih v prostorih osnovne šole ob pčl osmih zvečer, razen v Radovici in Semiču, kjer bo predavanje ob treh popoldne, v Črnomlju pa ob osmih zvečer. Pouk ne bo le teoretičen, nego se bodo naslednjega dne dopoldne vršile tudi praktične vaje v sadjarstvu, da bo tako ponazorjeni pouk imel tudi potrebno vzgojno moč. Ljudstvo je že sedaj hvaležno prirediteljem, t. j. zadrugi «Belokrajinska klet» in enako kr. banski upravi za dodeljeno podporo. Doslej začeta dela v Beli krajini so vedno pokazala, da tamošnje ljudi zanima gospodarski povzdig, žal le, da doslej zaradi vedne zapaščenosti niso imeli priložnosti za potrebno izobrazbo. Ti tečaji bodo gotovo ustvarili mnogo umnih sadjarjev in sicer revnih krajih Bele krajine in tako oživeli zelo važno in prepotrebno panogo, kakor je vprav sadjarstvo. Belokrajinskim gospodarjem priporočamo, da se teh tečajev udeležijo v čim večjem številu sebi in svojim krajem v korist.

Tabor „Krke“ na Trški gor.

Novo mesto, 8. septembra.

Velikošmarenški tabor «Krke» na Trški gori je privabil kmečko ljudstvo od blizu in daleč. Toliko ljudi se že dolgo ni zbralo pri trškogorski Materi božji. Vseh udeležencev je bilo nad 2000. Šentpeterski župan g. Ivan Šegula je s prisrčnimi besedami pozdravil zbor, nato pa je namestnik brusniškega župana g. Marinič pozdravil tabor v imenu vsega podgorskega prebivalstva in pozval zborovalce k sodelovanju za povzdigo Dolenjske. Daljši govor je imel predsednik «Krke» gospod dr. Perko. — Z vzkliki «Živel kralj!» so zborovalci z navdušenjem pozdravili vdanostno brzojavko Nj. Vel. kralju Aleksandru in pozdravno brzojavko banu gosp. dr. Marušiču. Predsednik «Krke» g. dr. Perko je nato prečital pozdravni pismi bana g. dr. Marušiča in ljubljanskega župana g. dr. Dinka Puca, ki je poudarjal, da ima Ljubljana največ interesa na gospodarski povzdigi Dolenjske. Tajnik g. Podbevšek je nato govoril o smernicah «Krke», kolikor se nanašajo na preporod Dolenjske. Veliko navdušenje je vzbudil tudi govor novomeškega župana g. dr. Režka, ki je priporočal, da naj se združijo Dolenjci v vrstah «Krke» in tako pripomorejo do izvajanja lepega gospodarskega programa. Ob zaključku je župan g. Šegula napovedal, da se bo tabor «Krke» vršil vrako leta na Marijin praznik na Trški gori.

NAŠI NA TUJEM

* **Smrt kosi med rojaki v Ameriki.** V naselbini Greaney je preminila znana rojakinja Barbara Globočnikova. Le nekoliko dni prej je umrl njen mož Franc. To je na pokojno vplivalo tako, da se ji je omračil um. Poslali so jo v bolnišnico, kjer je boleznii podlegla. — V rudniku Conemaugh se je smrtno ponesrečil rojak France Dremelj, doma iz Drage pri Višnji gori. Star je bil 54 let, v Ameriko pa je došel pred 30 leti. Bil je skrben oče svojih otrok. Dremelj je bil več let brez dela in šele pred nekaj tedni se mu je posrečilo, da je

dobil delo v rudniku. Ze tretji dan pa se je pri delu smrtno ponesrečil. Skupno z očetom je delal tudi njegov sin Rudolf, ki je prvi našel očeta mrtvega v rudniku. — Iz kraja Osage poročajo, da so tamkaj pod železniškim mostom našli mrtvega Jožeta Ravnikarja, doma iz Moravč. — V Chicagu je preminil rojak Janez Stonič, prvi predsednik Slovenske narodne podporne jednote. Dolgo let je bil bolan in je mnogo trpel. Pred 22 leti ga je zadela mrtvoud, pred tremi leti pa so se pojavile komplikacije in ni mogel več iz postelje. Stonič je bil po rodu iz Otovca pri Črnomlju. V Chicagu je prišel leta 1885. in je bil eden prvih slovenskih naseljencev. Zapušča ženo, tri odrasle sinove in dve hčeri, brata Jakoba v Kaliforniji in sestro v Chicagu.

ZDRAVSTVO

Najvažnejše o raku

(Nadaljevanje.)

Rak v jabolku in na glasilkah.

Tega raka spoznamo lahko že precej zgodaj. Bolnik ima po navadi težave pri požiranju, poleg tega pa je jako sumljiva hripavost, ki ne neha, čeprav jo še tako zdravimo.

Rak predsapnice — škrtne žleze.

Ta rak nastopa navadno le pri golšavih ter razmeroma zgodaj povzroča bolečine. Pri raku golše postane del golše trši, se še bolj poveča — kot krogla. Bolečine pa se širijo proti ušesu, tilniku, spodnji čeljusti itd.

Rak požirala.

Oteklina v požiralu ovira požiranje hrane zato, ker zoži požiralo, bolniki morejo sčasoma požirati le še kašasto in tekočo hrano. Ti bolniki naglo hujšajo. Težave v požiralu utegne povzročati seveda še kaka druga bolezen, vendar pa je vsako oteževanje požiranja sumljivo na raka.

Tudi za rakom v požiralniku bolehajo pogosteje moški kakor ženske. Vzrok za to so isti, kakor pri raku ustne votline.

Rak v želodcu.

Moški imajo tudi tu sicer večino, vendar pa tudi pri ženskah rak v želodcu ni redek. Rak v želodcu v začetku nima nobenih pravih znakov. Bolnik čuti neko težino in pritisk v gorenjem delu trebuha, zlasti po jedi, ter nima apetita. Meso, ki ga je prej rad jedel, mu postane odvratno, večkrat se mu péha, često je zaprt. Človek bi mislil na želodčni katar ali nervozo. Toda kljub zdravilom ti pojavi ne izginejo. Oteklina se pri raku v želodcu težje otipa. Kasneje šele pri želodčnem raku nastopa bljuvanje hrane, in sicer čez več ur po jedi, večkrat pa bolnik povrača tudi neko temno maso, podobno kavnemu usedku, kar pomeni, da je rak začel krvaveti. Blato je v tem primeru črno kakor po borovnicah. Velike važnosti je, da bolnik takoj pri prvih pojavih pride k zdravniku, dokler je operacija še mogoča.

Rak v črevesju.

Redko najdemo raka v ozkem črevesju, često pa v širokem. V črevesju se rak razvija lahko na več načinov; lahko kot oteklina neravne površine, ki kmalu popolnoma zapre prehodnost v črevesu. Bolnik ima o tem primeru lahke bolečine, menjaje ima driske, potem je spet zaprt, hujša, ker nima apetita. Obbolelo mesto se čuti kot oteklina, v blatu pa najdemo sluzaste in krvave primesi. Druga oblika črevesnega raka se širi le ploskoma ter le počasi zapira prehodnost črevesa, dokler ga nenadno popolnoma ne zapre, in to največkrat brez kakega nam znanega vzroka. Opasnejša je ta oblika zato, ker ne povzroča prej nikakih težav. Jako čest je rak danke. Oboleli toži nad pritiskom v križu, često ga sili na blato, navadno je zaprt. Stolici je primešana sluz in kri. Pozneje povzroča ta rak strašne bolečine.

ZANIMIVOSTI

× Črna celina. Angleški raziskovalec Lapham se je nedavno vrnil s štiriletnega križarjenja po Afriki ter poročal o čudnih šegah in navadah, ki jih je mogel opazovati po zamorski zemlji. V Kappali (Uganda) gori večni ogenj pred kraljevim bivališčem. Kadar vladar umre, pogase tudi plamen. Tam tudi sedi nekaj žen ob grobu kraljevega deda, ne da bi šle kdaj pod milo nebo, to pa vse do svoje smrti. Pri Bagandih pa za možitev godne ženske ne smejo delati. Paziti jim je, da se čim bolj zrede in povečajo tako svojo vrednost. Na afriškem vzhodu je angleški znanstvenik videl domačina, obtoženega tatvine: privezan je bil na kol, v bližini pa je ležala butara palic, da je mogel vsakdo, ki se mu je zahotelo, dolgoprstnika po mili volji natepsti. V Ginji ob Nilu je dognal, da udomačen krokodil stalno spremlja čolne. V Kongu morejo moški iz ičurskega plemena skočiti 2 metra 23 centimetrov. Lapham je naletel na sneg v Ugandi, 10 km od ravnikove črte. Raziskovalec pripoveduje takisto, da znajo levi rjoveti baje tako, da premotijo svoj plen. Lev v Ugandi je skočil čez več ko tri metre visoko ograjo s celim volom v žrelu. Ugandski rojaki jako čislajo okus nekkih letečih miravelj, ki jih z veseljem love po vsakem dežju. Z naslado uživajo tudi mešanico soli in sladkorja.

× Spomenik galebom. V Salt Lake Cityju, glavnem mestu ameriške države Utah, so odkrili krasen spomenik galebom, ki ima na podnožju ploščo, na kateri so zabeležene zasluge teh ptic za to mesto. Meseca maja leta 1848. so se po izredno ostri zimi pojavili v okolici velikanski roji kobilic, grozeči uničiti mlada polja. Vse prebivalstvo, ki je štelu takrat šele 1700 duš, se je spravilo na uničevanje požrešnega mrčesa. Kopali so obrambne jarke in poskušali z ognjem zajeziti prodiranje kobilic, ali vse zaman. Takrat pa so iznenada priletele jate galebov, ki so od ponedeljka zjutraj do sobote zvečer požrli ves mrčes. Priletele so s svojih vališč ob Velikem slanjem jezeru, kamor so se spet vrnile po končani moriji. Čez dve leti so se kobilice spet pojavile ter tudi to pot so priletele galebi in rešili farmarje grozečega opustošenja. Poslej se je uveljavilo nekakšno ljudsko pravo, ki je pod strogimi kaznimi zabranjevalo pobijanje galebov in zatiranje njihovega zaroda. Te stroge prepovedi so se kasneje upoštevale tudi v državnih zakonih Združenih severnoameriških držav.

× Mere pri prvotnih narodih. Za mersko enoto so narodi pogostoma jemali ta ali oni del človeškega telesa: pedenj, laket, seženj, čevlji, korak. Rdečkočoci rabijo školjke. Drugi divjaki merijo dolge razdalje na dnevne pohode, torej 30 km. Včasih pa služijo še drugi pripomočki za merjenje. Angleški raziskovalec Pott pripoveduje, da so mnogi rodovi v Indiji mero posneli po kravi, ki jim je sveta žival. Najmanjša mera je «kravje uho», to je nekako dolžina dlani. Za velike daljave uporabljajo «muk», razdaljo, na katero se še lahko sliši mukanje svetih živali, torej 4 km. Drugod pa «kikirik» izraža razstoj: za prebivalce otoka Gazel oddaljenosti skoraj ni. Džukažiri, ki žive v severni Mandžuriji, merijo razdaljine s časovno enoto, enako potu, katerega opravi zdrav odrasel človek med tem, ko lonec hladne vode prevre, to se pravi 30 minut. Ali se vam zde te mere površne, nezadostne? Pa saj tudi mi izobraženi narodi merimo pogosto na lučaj, slišaj, streljaj. Naš hribovec pravi, da od Eožiča do Kraljevega dan toliko zrasede, kolikor petelin zine.

× Moskva se naglo širi. Moskva, ki je imela leta 1920. 1.027.336 prebivalcev, šteje danes nad 3.000.000 duš. Sovjeti so izdelali načrt za veliko Moskvo, ki naj dobi šest kolodvorov in dolgo vrsto nebotičnikov za javne organizacije. Za letos je v proračunu 175.000.000 rubljev za nove stanovanjske hiše.

Niški Kürten

Železniški delavec Vidanovič, ki je umoril Slovenko Agato Fileš, je priznal do sedaj že pet umorov.

Nedavno so našli na polju pri mestu Nišu v vardarski banovini dve mrtvi dekleti. Ena od obeh je bila Slovenka Agata Fileševa, doma iz Prekmurja. Na podlagi dokazov so aretirali železniškega delavca Bogdana Vidanoviča. Ves Niš in okolica sta sedaj pod vtisom strahotnega razkritja in ciničnega priznanja, da je zaradi umora Slovenke Agate Fileševe aretirani železniški delavec Bogdan Vidanovič že delj časa moril dekleta in spravil po lastnem priznanju doslej na drugi svet pet žrtev. Bil je sicer res že enkrat kaznovan zaradi poizkusa posilstva, to nihče ni mislil, da bi bil navidezno tako miren človek, vrhu tega še oženjen in tako tako taka krvoločna zver.

Ko so Vidanoviča po odkritju umora Fileševe aretirali, policija ni imela zoper njega prav nobenih dokazov. Aretiran je bil samo zaradi tega, ker je bil zaradi sličnega zločina že enkrat kaznovan. Ko pa so pozneje v njegovem stanovanju našli okrvavljen nož, se je sum vedno bolj zgoščeval. Preiskava je krenila v novo smer in naposled je Vidanovič pod težo dokazov umor Fileševe priznal, zaničal pa odločno, da bi bil v zvezi z drugim umorom, ki so ga odkrili istega dne in čigar žrtev je bila mlada delavka Ljubimka Krstić. Ko pa je policija zbrala več dokazov, da je Vidanovič umoril tudi Ljubimko, je morilec priznal tudi svoj drugi zločin.

Silno ga je pretreslo, ko so mu pokazali, kako natančno krijejo njegovi čevlji različne sledove na njivi, kjer so našli umorjeno Ljubimko. Pripovedoval je, da je deklico srečal prejšnji petek popoldne blizu Borze dela. Ko jo je nagovoril, mu je Ljubimka povedala, da išče kako delo, ker so brez zasluzka tudi njeni starši. Dejal ji je, da vé za neko službo ter jo povabil, naj gre z njim. Med potjo ji je dal baje nekaj denarja ter ji prigovarjal, naj bi ga imela rada. Ker ga deklica ni zavrnila, je smatral to za privolitev. Ko pa se il je na samem približal, je pričela vpiti ter mu groziti s policijo, kar ga je tako razbesnilo, da je potegnil nož in da se je «ono strašno zgodilo, da sam ne vé, kako». Umor je bil izvršen prejšnji petek sredi popoldneva, ob 18. uri pa je bil morilec spet točno v svoji službi v železniški kurilnici. Prijavila se je neka mlada služkinja, ki trdi, da jo je Vidanovič sredi prejšnjega meseca prestrel blizu Borze dela ter pod pretvezo neke službe izvabil s seboj v mestno okolico. Tudi njo je pohotno napadel ter ji grozil z nožem. Ker pa so se tedaj v bližini začuli glasovi in koraki, je zbežal. Dekle odločno zatrjuje, da se ne moti v osebi.

Policija je tedaj dobila vtis, da ima opraviti s človekom Kürtenovega kova in je raztegnila preiskavo na vse v zadnjih letih izvršene umore žensk v niški okolici, ki so ostali nepojasnjeni. V noči med 21. in 22. septembrom lanskega leta je bila umorjena tovarniška delavka Dana Nikoličeva. Našli so jo z nožem večkrat zabodeno v mlaki krvi v tako zvanem železniškem parku v Nišu. Dana je bila zelo lepo deklica in je često menjala svoje ljbučke. Ko so raziskovali njeno smrt, so ugotovili, da je bila v intimnih razmerah tudi z ravnateljem tovarne usnja v Nišu, Hugonom Telčnerjem. Ker so jo videli malo pred njeno smrtjo v njegovi družbi in jo on pri zaslišanju tudi priznal, da sta se prepirala, je padel sum nanj. Telčner je bil aretiran in prišlo je do senzacionalnega procesa. Po večmesečni preiskavi in po večdnevni razpravi je bil Telčner zaradi pomanjkanja dokazov sicer oproščen, toda pred javnostjo se ni mogel oprati suma, da je on morilec pokojne Dane. Tega umora se je spomnila sedaj policija in začela tudi o tem izprašati Vidanoviča. Po daljšem oklevanju je priznal, da je izjavil:

«Ker mi vešala že itak ne uidejo. Priznam tudi ta umor in še nekaj d»

Nato je cinično in hladnokrvno, kakor da se njega nič ne tiče, marveč da gre za kako zanimivo kriminalno zgodbo, mirno pripovedoval vse podrobnosti tega in še drugih svojih zločinov.

Umor Dane Nikoličeve je opisal do vseh poptankosti. Bilo mu je znano, da ima razmerje z ravnateljem Telčnerjem. Onega večera je bil slučajno priča njunega prepira. Ko se je Dana odstranila v smeri proti železniškemu parku, je stopil za njo in zahteval od nje, naj se mu vda, češ, da bo sicer izdal njenc razmerje do direktorja. Dana se je upirala in mu obljubila sestanek za naslednji večer. On pa se s tem ni zadovoljil, nego je silil dalje v njo in ji začel delati silo. Ko je začela klicati na pomoč, je potegnil nož in jo nekajkrat zabodel, nato pa zbežal. Poslovodja in vratar tovarne usnja, ki je v bližini, sta slišala klice na pomoč in sta takoj pohitela v smer, odkoder so prihajali klici. Našla sta Dano v mlaki krvi. Videla sta tudi morilca, kako je bežal, vendar pa ga policija pozneje ni mogla izslediti, dočim je Dana medtem že izdihnila, ne da bi se poprej še zavedla in povedala, kdo je morilec.

Nato je opisal še svoj četrti in peti umor. Lansko pomlad so našli umorjeni v njenem stanovanju vdovo Zorko Djordjevičevno in pa njeno hčerko Leposavo, ki je veljala za veliko lepoticco. Vidanovič je sedaj priznal, da je tudi ti dve ženski umoril on. Z Leposavo je imel intimne odnose. Dne 16. maja lanskega leta sta se sestala na samotnem polju, kjer se mu je Leposava vdala. Zvečer jo je hotel zopet posetiti na domu. Leposava pa mu na njegovo trkanje ni hotela odpreti. Šele, ko je začel groziti, da bo povedal, kakšna je, mu je odprla. Prerekanje se je v sobi nadaljevalo. Ker je bila v sosednji sobi njena mati, je Leposava vztrajno odklanjala Vidanovičeve zahteve. V besnosti je Vidanovič nato potegnil nož in ji ga zasadil v prsi. Na klice hčerke je prihitela mati Zorka. Skušala je rešiti svojo hčerko pred napadalcem, toda Vidanovič je navalil tudi na njo in jo večkrat zabodel z nožem, nakar je pobegnil. Na dan 17. septembra dne so našli obe ženski mrtvi.

Pri nadaljnjem zaslišanju je vidanovič priznal, da je vse te umore izvršil z nožem, ki so ga našli v njegovem stanovanju. Lahko si je misliti presenečenje njegove žene, ko je izvedela, kaj je zagrešil njen mož. Sedaj je tudi ona priznala, da je imela že večkrat na sumu svojega moža, da si pa tega suma ni upala izraziti nikomur, boječ se, da ubije še njo. Povedala je tudi, da so doma skrite razne stvari, ki so najbrže last umorjenih žensk. Vidanovič je nato priznal, da je vzel Zorki Djordjevičevi več stvari in nekaj denarja, da bi vzbudil sum roparskega umora in tako zabrisal svoj zločin. Zanimivo je, da je bil Vidanovič, ki je uslužben v železniški delavnici v Nišu, v službi najvzornější delavec, vseskozi znan po svojih izvršnih in nerednostih.

ZA SMEH IN KRATEK ČAS

Volč sit in koza cela.

Trgovec svoji ženi: «Danes sem storil dobro delo.»

Žena: «To je bilo lepo. Komu si pa pomagal?»

Trgovec: «Svojemu knjigovodji. Hotel se je oženiti in je zato prosil, naj mu zvišam plačo. Ker mu nisem zvišal plačo, je torej zdaj še prost...»

Recept dolgega življenja.

Jernej Hudoletnik je praznoval stoletni rojstni dan. Med voščilci je bil tudi radovednež, ki je vprašal stareca: «Jernej, zakaj mislite, da ste učakali takšno starost?»

«Sodim, da zato, mladi prijatelj, ker sem se bil pred tako davnim časom rodil, je zvito pomožniknil Jernej.»

Radio za vsakega

PHILIPS 2cevni baterijski sprejemnik „Sava“ z zvočnikom, akumulatorjem in mrežno anodo. Plačljivo v 12mesečnih obrokih po 90 Din

PHILIPS 2+1cevni mrežni sprejemnik „Jadran“ z vdelanim zvočnikom. Plačljivo v 12mesečnih obrokih po 176 Din.

„JADRAN“ Dobi se samo pri: PHILIPS RADIO ZASTOPSIVO

H. SUTTNER, Ljubljana 6

Tvrševa (Duna'ska) cesta št. 1B (po'eg nebottičnika). Zahtevajte brezp'ačni cenik!

Izpred sodišča.

Sodnik: «Obtoženi ste, da ste ukradli tisoč dinarjev. Kateri odvetnik naj vas zagovarja?»

Obtoženec: «Hvala, gospod sodnik, ne potrebujem nikogar, ker bi mi sicer od vsega ostalo komaj pet sto dinarjev.»

Desna roka.

Pri poslovodji se zglesi vaječev oče: «Mojemu fantu ste dali zaušnico... tega ne dovoljujem... kaj takega sme kvečjemu mojster!»

Poslovodja: «Ampak, človek božji — jaz sem vendar mojstrova desna roka!»

Dobra kuharica.

Agata: «Jaz se res ne morem pritoževati, moj mož ne kvarta in ne pije!»

Mica: «Ali tudi ne kadi?»

Agata: «No, če je bilo kosilo dobro, si pač prižge cigaro, a to se zgodi vsako leto komaj enkrat!»

MALI OGLASI

IZJAVA.

Podpisana preklicujeva in obžalujeva vse žaljivke in obdolžitve, ki sva jih izrekla o gospodu I. B. iz Trnovelj, ter izjavljava, da je vse neresnično in se g. I. B. zahvaljujeva, da je odstopil od kazenskega pregona.

Celje, dne 7. septembra 1935.

225

Planinšek Josip in Marija.

Najeonejše in najlepše nagrobne spomenike prodaja po zelo nizkih cenah samo Koban Uršula v Račah pri Mariboru. 197

Slabo je povedal.

Učitelj: «Na Kitajskem more na smrt obsojeni plačati koga drugega, da ga usmrte namesto njega. Veliko je takih revežev, ki se na ta način preživljajo.»

Listn'ca uredništva.

B. Plinišek: Nerodno, mestno pisano. Društvena poročila, opremljena z žigi, sprejemamo le od tajnikov.

LJUDSKA SAMOPOMOC
224 reg. pomožna blagajna v Mariboru

naznanja vsem svojim članom, da se vrši

izredni občni zbor

v nedeljo dne 17. septembra ob pol 10. uri dopoldne v Gambrinovi dvorani v Mariboru.

Dnevni red: Izpremema pravil.

Ako občni zbor ob določeni uri ne bi bil sklepčen, se vrši pol ure pozneje drug občni zbor, ki je sklepčen ob vsakem številu članov.

Delo

v današnjih hudih časih si preskrbi še napladi vsakdo s tem, da si uredi doma nekako domačo pletilnico. Mi nudimo delo vsakomur na ta način, da odvezujemo izdelane pletenine, dobavljamo prejo in izplačujemo mežlo za pletenje. To potrjuje mnogo zahval čelitelje tudi Vi dela in za služka pišite zaupno po brezplačna navodila tvrlki: Domača pletarska industrija Josip Tomazič, Maribor, Krekova ulica št. 16.

Ali se hočete temeljito oprostiti revmatizma in protina

(gihta)?

Trganje in zbadanje po udih in sklepkih, otekli udje, ohromele roke in noge, trganje, zbadanje in zvijanje v raznih delih telesa, da celo oslabele oči so često posledica revmatizma in bolezni v kosteh, ki jih je treba odpraviti, ker se drugače bolezen še bolj poslabša.

Nudim Vam

zdravilno, sečno kislinorazkrajajoče, presnovno tvarin in izločevanje pospešujoče domače zdravljenje s pijačo,

ki se na umeten način povsem naravno sestavlja po nekem blagodejnem zdravilnem vrelcu, ki ga dobrotljiva mati priroda nudi v blaginjo bolujočega človeštva. Pišite mi takoj, pa dobite povsem brezplačno poučno razpravo.

Poštno zbiralno mesto:

AUGUST MARZKE, Berlin, Wilmersdorf, Bruchsalerstrasse 5. Abt. 286

